

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Marcus Niin

**ÕIGUSTATUD HUVI HEASTAMISEST KEELDUMISEKS LEPINGU OLULISE
RIKKUMISE JUHTUDEL**

Magistritöö

Juhendaja
Professor Irene Kull

Tartu
2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÕIGUSTATUD HUVI MÕISTE VÕS § 107 LÕIKES 2	8
1.1. Heastamise ebamõistlikkus	8
1.2. Põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste põhjustamine	15
1.3. Muu õigustatud huvi	19
1.4. Vahekokkuvõte	20
2. HEASTAMISEST KEELDUMISE ÕIGUS VÕS §-s 116 SÄTESTATUD OLULISE RIKKUMISE JUHTUDEL	22
2.1. Olulise rikkumise heastamise lubatavus	22
2.2. Olulisel määral ilmajäämine lepingu järgi loodetust	25
2.3. Kohustuse rikkumine, mille täpne täitmine oli huvi püsimise eelduseks	29
2.4. Tahtlus või raske hooletus kohustuse rikkumisel	30
2.5. Rikkumine, millest võib eeldada kohustuse rikkumist edaspidi	33
2.6. Täiendava tähtaja edutu möödumine	36
2.6.1. Heastamine täiendava tähtaja möödumisel	36
2.6.2. Heastamine täiendava tähtaja kestel	41
2.6.3. Heastamine täiendava tähtaja kokkuleppimisel	43
2.6.4. Heastamine tingimuslikul taganemisel	45
2.7. Vahekokkuvõte	48
3. HEASTAMISEST KEELDUMISE ÕIGUS VÕS §-s 223 JA §-s 647 SÄTESTATUD OLULISE RIKKUMISE JUHTUDEL	50
3.1. Parandamise või asendamise võimatus	50
3.2. Parandamise või asendamise ebaõnnestumine	52
3.3. Parandamisest või asendamisest õigustamatu keeldumine	53
3.4. Rikkumise kõrvaldamata jätmine mõistliku aja jooksul pärast lepingutingimustele mittevastavusest teatamist	54

3.5. Tarbijale põhjendamatute ebamugavuste tekitamine.....	57
3.6. Vahekokkuvõte	59
KOKKUVÕTE	60
THE OBLIGEE’S LEGITIMATE INTEREST IN REFUSING CURE IN CASE OF FUNDAMENTAL BREACH OF CONTRACT. Summary.	64
KASUTATUD LÜHENDID	69
KASUTATUD MATERJALID.....	70
Kasutatud kirjandus	70
Kasutatud õigusaktid	72
Kasutatud rahvusvahelised instrumendid	72
Kasutatud kohtupraktika.....	73

SISSEJUHATUS

Heastamine on sätestatud võlaõigusseaduse¹ (edaspidi VÕS) §-s 107. VÕS § 107 lg 1 kohaselt võib rikkunud lepingupool rikkumise omal kulul heastada, muu hulgas mittekohase täitmise parandada või asendada. Selleks, et rikkumist heastada, peab võlgnik esitama heastamisavalduse VÕS § 107 lg 2 alusel. Kui võlausaldaja soovib võlgniku heastamist takistada, saab ta õigustatud huvi esinemisel heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Võlausaldajal võiks esineda heastamisest keeldumiseks õigustatud huvi eelkõige siis, kui võlgnik on lepingut oluliselt rikkunud. Lepingu oluline rikkumine annab võlausaldajale õiguse tehingust taganeda. Kui võlgnik aga pakub tehingu heastamist enne, kui võlausaldaja on jõudnud sellest taganeda, peaks taganemisõigus peatuma kuni heastamise tulemuse selgumiseni. Selleks, et võlausaldaja taganemisõigus ei peatuks, peaks võlausaldaja heastamisest keelduma. Magistritöö põhieesmärgiks on leida, milles seisneb võlausaldaja õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, kui võlgnik on oma kohustusi oluliselt rikkunud.

Käesolev magistritöö koosneb kolmest peatükist, millest esimeses analüüsitakse heastamisest keeldumise aluse õigustatud huvi VÕS § 107 lg-s 2 tähendust. Nimelt sätestab VÕS § 107 lg 2 selgelt ainult ühe heastamisest keeldumise aluse, milleks on võlausaldaja õigustatud huvi. On ebaselge, mida tähendab õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks ning kas õigustatud huvi hõlmab ka heastamise materiaalseid eeldusi, mis on sätestatud VÕS § 107 lg 1 p-des 1–3. Kui on selge, mida tähendab VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, saab järgnevalt analüüsida, mis õigustab võlausaldajat heastamisest keelduma, kui võlgnik on oma kohustusi oluliselt rikkunud. Teises peatükis analüüsitakse heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik on rikkunud oma kohustusi oluliselt VÕS § 116 lg-s 2 sätestatud juhtudel. VÕS § 116 lg-s 2 on sätestatud peamised olulise rikkumise juhtumid. Viimases peatükis analüüsitakse heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik on rikkunud oma kohustusi oluliselt VÕS-i eriosas sätestatud juhtudel. Kolmandas peatükis uuritakse, mis õigustab võlausaldajat heastamisest keelduma, kui võlgnik rikkus oluliselt müügi- või töövõtulepingut. Viidatud lepinguliikide regulatsioon sisaldab VÕS §-le 116 täiendavaid aluseid, mille korral loetakse, et rikkumine on oluline.

¹ Võlaõigusseadus. – RT I, 31.12.2017, 8.

Rikkumise heastamine ning heastamisest keeldumise õigus olulise rikkumise juhtudel on aktuaalne teema. Heastamine kui selline on olulise mõjuga instituut, võimaldades teatud tingimustel takistada lepingust taganemist. Selgus sellise instituudi rakendamises on vajalik. Õiguskirjanduses on heastamist käsitletud võrdlemisi vähe ning mitte piisava põhjalikkusega.² Heastamist on käsitletud kahes doktoritöös ning ka nendes pole see olnud põhiliseks teemaks. *Dr. iur.* Piia Kalamees on uurinud hinna alandamise seost heastamisega³ ning *Dr. iur.* Arsi Pavelts võlgniku õigust rikkumine heastada ning võlausaldaja õigust nõuda kahju hüvitamist kohustuse täitmise asemel.⁴ Heastamisõigusega seonduvad probleemid on värskest üles kerkinud ka Riigikohtu praktikas,⁵ mis käesoleva magistritöö teemavalikut mõjutas.

Töö põhieesmärgi saavutamiseks kasutatakse võlaõigusseaduse grammatilist ja süstemaatilist tõlgendamist. Lisaks sellele kasutatakse võrdlevõiguslikku ja ajaloolist tõlgendamist. Saksa õigust ei ole magistritöös võrdlusallikana kasutatud. Õiguskirjanduse kohaselt ei ole heastamist Saksa õiguses sellisel kujul, nagu on VÕS-is.⁶ Saksa õiguses ei väljendu rikkumise heastamine mitte võlgniku õigusena, vaid võlgniku võimalusena oma rikkumine kõrvaldada, kui võlausaldaja on võlgnikule määranud täiendava tähtaja (saksa *k Nachfrist*), või kohustusena, kui võlausaldaja on nõudnud kohustuse täitmist.⁷ VÕS § 107

² Heastamist on põgusalt käsitletud järgnevates *Juridica* artiklites: K. Sein. Millal saab ostja müügieseme puuduste tõttu lepingust taganeda? Kommentaar Riigikohtu otsustele tsiviilasjades 3-2-1-11-01, 3-2-1-80-10, 3-2-1-147-11. – *Juridica* IX/2012, lk 717-721 (edaspidi Sein 2012); K. Sein. Tarbijate õiguste kaitse Euroopa müügiõiguse eelnõus: kas kõrgem tase Eesti tarbija jaoks?. – *Juridica* I/2013, lk 68-69; A. Pavelts, K. Sein. The Buyer's Right to Require Reimbursement for Repair Costs of Defective Goods under the CISG, the CESL, and Estonian Law. – *Juridica International* 21/2014, lk 147-158.

³ P. Kalamees. Hinna alandamine õiguskaitsevahendite süsteemis. *Dissertationes iuridicae Universitatis Tartuensis*, 47. Tartu: Tartu Ülikool Kirjastus, 2013, lk 122.

⁴ A. Pavelts. Kahju hüvitamise nõue täitmise asemel ostja õiguste näitel. *Dissertationes iuridicae Universitas Tartuensis*, 62. Tartu: Tartu Ülikool Kirjastus, 2016, lk 100 – 104 (edaspidi: Pavelts 2016).

⁵ RKTkm nr 2-15-3965; RKTko nr 2-15-3965.

⁶ P. Varul jt (koost). *Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1 – 207)*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2016, lk 503 (edaspidi: Varul jt 2016); Sein 2012, lk 720-721; Pavelts 2016, lk 101.

⁷ Heastamisest Saksa õiguses on õiguskirjanduses selgitatud täpsemalt järgnevates allikates: Sein 2012, lk 720-721; Draft Common Frame of Reference. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group). Edited by C. von Bar, E. Clive, H. Schulte-Nölke. Official Comments. Art III.-3:203(a), p 839 (edaspidi: DCFR 2009) – http://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_

võrdlusallikatena kasutatakse magistritöös rahvusvahelisi instrumente. Nimelt on VÕS § 107 allikaks UNIDROIT rahvusvaheliste müügilepingute põhimõtete (ingl *Principles of International Commercial Contracts*, edaspidi PICC)⁸ artikkel 7.1.4.⁹ Heastamist on ka reguleeritud mitmes teiseski rahvusvahelises instrumendis¹⁰, näiteks Viini rahvusvaheliste müügilepingute konventsioonis (ingl *Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, edaspidi CISG)¹¹, Euroopa lepinguõiguse põhimõtete (ingl *Principles of European Contract Law*, edaspidi PECL)¹² artiklis 8:104 ning ühtse tugiraamistiku (ingl *Draft Common Frame of Reference*, edaspidi DCFR)¹³ artiklis III. – 3:2. Magistritöös võrreldakse VÕS-i heastamise ja olulise rikkumise režiimi nimetatud rahvusvaheliste instrumentide heastamise ja olulise rikkumise režiimiga. Võrdlus annab ülevaate sellest, kuidas on sisustatud VÕS § 107 allikateks olevates instrumentides heastamisest keeldumise õigust. Selline võrdlus peaks andma võimalikke lahendusi, kuidas heastamisest keeldumise õigust VÕS §-s 107 sisustada. Tähendust omavad nimetatud instrumentide erialakirjandus ning kommenteeritud väljaanded. Kõik seisukohad aga, mis rahvusvaheliste instrumentide kommenteeritud väljaannetes või erialakirjanduses on esitatud, ei ole ülevõetavad, sisustamaks VÕS § 107 tähendust võlaõigusseaduses. Seda eelkõige sellepärast, et igal instrumendil on oma spetsiifiliste nüanssidega režiim. Seetõttu saab rahvusvaheliste instrumentide erialakirjandusest ja kommenteeritud väljaannetest üle võtta eelkõige põhimõttelisi seisukohti, mis ei sõltu niivõrd konkreetse instrumendi süsteemi spetsiifikast. Lisaks eelmainitule on magistritöös kasutatud Eesti kohtute praktikat, eesmärgiga

[EPL 20100107 Principles definitions and model rules of European private law - Draft Common Frame of Reference DCFR .pdf](#) (20.04.2018).

⁸ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Rome: UNIDROIT 2016. – <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016> (16.04.2018).

⁹ Vt Varul jt 2016, lk 503.

¹⁰ Heastamise instituudi kohta teistes rahvusvahelistes instrumentides ja ajaloos vt: G. Himeno. Right to Cure under the Unidroit Principles Article 7.1.4: A Historical Analysis. – 1 Jus Gentium: Journal of International Legal History 427/2016.

¹¹ United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Vienna: UNCITRAL, 1980, art-lid 34, 37 ja 48. – http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html (20.04.2018).

¹² Principles of European Contract Law. Prepared by the Commission on European Contract Law. Edited by O. Lando and H. Beale. – <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> (20.04.2018).

¹³ DCFR 2009.

tuvastamaks, kuidas on kohtupraktikas heastamist sisustatud ning toomaks Eesti õiguse praktikast näiteid olulise rikkumise juhtudest.

Käesolevat magistritööd iseloomustavad märksõnad Eesti märksõnastikust: tsiviilõiguse üldosa, müügilepingud, lepinguõigus, eraõigus.

1. ÕIGUSTATUD HUVI MÕISTE VÕS § 107 LÕIKES 2

1.1. Heastamise ebamõistlikkus

Võlausaldaja saab heastamist takistada sellest keeldumisega VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi alusel. Kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest, on heastamine VÕS § 107 lg 2 alusel heastamispakkumises sätestatud tingimustel lubatav. On ebaselge, mida tähendab VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi ning kas heastamise takistamiseks peab sellest aktiivselt VÕS § 107 lg 2 alusel keelduma ka siis, kui esinevad puudused VÕS § 107 lg 1 p-des 1–3 sätestatud materiaalsetes eeldustes.

VÕS § 107 lg 1 p-d 1–3 sätestavad heastamisele kolm materiaalset eeldust: 1) heastamine peab olema mõistlik; 2) heastamine ei tohi põhjustada põhjendamatuid ebamugavusi ega kulutusi ja; 3) võlausaldajal ei ole õigustatud huvi heastamisest keelduda. Esimeses alapeatükis analüüsitakse, kas õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, mis on sätestatud VÕS § 107 lg-s 2 esineb ka siis, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Kui VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi ei hõlma heastamise ebamõistlikkust, siis järelikult heastamise ebamõistlikkuse korral ei pea võlausaldaja heastamispakkumisest VÕS § 107 lg 2 alusel keelduma, et heastamist takistada.

VÕS § 107 lg 2 mõiste õigustatud huvi ja VÕS § 107 lg 1 p 1 mõiste mõistlikkus sõnastuslikust erinevusest võiks esmalt järeldada, et õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 ei hõlma olukorda, kus heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Ühtlasi on mõlemad mõisted paragrahvis endas eraldatud, mis võib viidata sellele, et mõisteid tuleb erinevalt käsitleda ja sisustada. Õigustatud huvi on VÕS §-s 107 nimetatud esimene kord materiaalse eeldusena paragrahvi lõike 1 punktis 3 ning teine kord heastamisest keeldumise alusena lõikes 2. Kuna ebamõistlikkus on ka üks materiaalsetest eeldustest VÕS § 107 lg 1 p-s 1, nagu on õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg 1 p-s 3, siis võib VÕS § 107 ülesehitusele tuginedes väita, et ebamõistlikkuse ja õigustatud huvi mõisted sisuliselt ei kattu. VÕS-i § 107 kommentaarides ei ole antud selget vastust küsimusele, kas VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks hõlmab ka olukorda, kus

heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes.¹⁴ Arsi Pavelts on leidnud, et kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes, siis on heastamine lubamatu ning võlausaldaja ei pea heastamisest eraldi keelduma.¹⁵ Nimelt leidis Pavelts, et kui puuduvad VÕS § 107 lg 1 p-de 1-2 eeldused, siis „... ei vääri müüja heastamisega kaasnevat kaitset...“.¹⁶ „Kaitse“, millele doktoritöös viidati, seisneb heastamise muutumises lubatavaks olukorras, kus heastamise materiaalses eelduses on puudused, kuid võlausaldaja ei keeldu heastamisest VÕS § 107 lg 2 alusel või hilineb keeldumisega. Järelikult saaks asuda seisukohale, et õigustatud huvi VÕS § 107 lg-s 2 heastamisest keeldumiseks ei esine, kui heastamine on ebamõistlik, vaid heastamise ebamõistlikkuse korral on heastamine juba automaatselt välistatud ning täiendavat keeldumist võlausaldaja poolt pole vaja.

Kuna VÕS § 107 näol on tegemist õiguslaenuga rahvusvahelistest instrumentidest nagu PICC, siis saab VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi tähendust mõtestada rahvusvaheliseid instrumente kasutades. PICC-is on heastamine reguleeritud artiklis 7.1.4. PICC art 7.1.4(1) punkti (b) materiaalse eelduse kohaselt peab heastamine olema mõistlik. Õiguskirjanduse kohaselt on heastamine mõistlik, kui heastamise viis (nt parandamine või asendamine) on kaasuse asjaolude kohaselt mõistlik ning heastamine ei põhjusta ebamõistlikku viivitust.¹⁷ Heastamise viis on PICC-i ametlike kommentaaride¹⁸ kohaselt

¹⁴ VÕS-i kommentaarides on leitud, et mõne materiaalse eelduse puudumisel ei ole võlausaldaja kohustatud võlgniku pakutud heastamist vastu võtma, kuid pole täpsustatud, kas materiaalse eelduse puudumisel on heastamine automaatselt välistatud või peab võlausaldaja heastamise takistamiseks sellest keelduma VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi alusel: Varul jt 2016, lk 503.

¹⁵ Pavelts 2016, lk 102.

¹⁶ *Id.*

¹⁷ S. Vogenauer (ed.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC): Second Edition*. New York: Oxford University Press, 2015, p 847 (edaspidi: Vogenauer 2015); S. Vogenauer, J. Kleinheisterkamp (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*. New York: Oxford University Press, 2009, p 749 (edaspidi: Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009).

¹⁸ Nimetust „Ametlikud kommentaarid“ on kasutatud eesmärgiga eristamaks UNIDROIT poolt koostatud PICC-i sätete kommentaaridest, mis on kättesaadavad UNIDROIT kodulehel, õiguskirjanduses levivatest teistest PICC-i kommentaaridest, mis pole koostatud UNIDROIT poolt.

mõistlik siis, kui heastamine kõrvaldab rikkumise tagajärjed.¹⁹ Samal ajal sätestab PICC art 7.1.4(1) punkt (c) heastamise materiaalse eelduse, mille kohaselt võib võlgnik heastada rikkumist, kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest õigustatud huvi alusel. Õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks PICC-i alusel esineb PICC-i ametlike kommentaaride kohaselt siis, kui heastamine põhjustaks võlausaldajale või tema varale kahju.²⁰ Seega ka PICC, sarnaselt VÕS-ile, eristab mõistlikkuse ja õigustatud huvi mõisteid. Nimetatud materiaalsete eelduste esinemisega kaasnevad PICC-is ka erinevad õiguslikud mõjud heastamisele. Kui heastamine on ebamõistlik PICC art 7.1.4(1)(b) mõttes, on heastamine lubamatu ning seda ei tee lubatavaks ka võlausaldaja heastamisest keeldumata jätmine või hiline keeldumine.²¹ Õiguskirjanduses on asutud aga seisukohale, et kui võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks PICC art 7.1.4(1)(c) alusel, peab võlausaldaja heastamise takistamiseks heastamisest aktiivselt keelduma ning oma õigustatud huvi põhistama.²²

Näiteks müüb automüügiesindus A ostjale B uue sõiduauto. Pärast sõiduauto kättesaamist avastab B, et sõiduautol esinevad mitmed varjatud puudused. B teavitab müüjat rikkumisest. A teeb B-le heastamispakkumise, milles soovib rikkumist parandada. A heastamine võib olla ebamõistlik, kui A heastamine ei kõrvalda kõiki rikkumise tagajärgi. Kui PICC-i alusel on heastamine ebamõistlik, siis on heastamine lubamatu. Heastamine ei muutu PICC-is lubatavaks ka siis, kui võlausaldaja ei vasta heastamispakkumisele. Kui võlausaldajal esineks aga õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, peab võlausaldaja heastamise takistamiseks sellest keelduma ning põhistama oma õigustatud huvi. Mõistlikkuse ja õigustatud huvi mõistete eristamisest tulenevalt PICC-is võiks järeldada, et VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi mõiste ei hõlma olukorda, kus heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Seega kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 tähenduses, ei pea võlausaldaja sellest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. Kui võlausaldajal esineb

¹⁹ UNIDROIT. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Official Comments. Rome: International Institute for the Unification of Private International Law, 2016, p 232 (edaspidi: PICC Ofc Cmt 2016).

²⁰ PICC Ofc Cmt 2016, p 228.

²¹ Vt PICC Ofc Cmt 2016, p 231; Vogenauer 2015, p 847; Vogenauer/Kleinheisterkamp, 2009, p 749; S. Kruisinga. The Seller's Right to Cure in the CISG and the Common European Sales Law. – European Review of Private Law 2011/6, pp 913-914 (edaspidi: Kruisinga 2011).

²² Vogenauer 2015, p 848; Vogenauer/Kleinheisterkamp, p 750.

õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 1 p 3 tähenduses, peab võlausaldaja heastamise takistamiseks heastamisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel.

CISG-is on heastamine reguleeritud artiklis 48. CISG art 48 lg 1 kohaselt võib rikkumist heastada, kui see ei põhjusta ebamõistlikku viivitust ning ostjale ebamõistlikku ebamugavust või kulutusi. CISG ei nimeta aga mõistlikkust kui ühte eraldiseisvat materiaalist eeldust, nagu nimetab VÕS § 107 lg 1 p 1. CISG-i kohaselt on heastamine ebamõistlik siis, kui see põhjustab kas ebamõistlikku viivitust täitmises või ebamõistlikku ebamugavust võlausaldajale. Ebamõistliku ebamugavuste põhjustamine peaks VÕS-is olema hõlmatud VÕS § 107 lg 1 p 2 eeldusega – põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste põhjustamine. Ebamõistliku viivituse põhjustamine peaks olema hõlmatud VÕS § 107 lg 1 p-ga 1, ehk mõistlikkusega. Seega olukorras, kus heastamisega satub võlgnik oma kohustuse täitmisega ebamõistlikkusse viivitusse, on heastamine ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. CISG-i alusel peab võlgnik, selleks et heastamisele asuda, esitama võlausaldajale heastamispakkumise (CISG art 48 lg 2). Sarnaselt VÕS § 107 lg-le 2, kui võlausaldaja ei vasta heastamispakkumisele CISG art 48 lg 2 alusel, võib võlgnik oma rikkumise heastada heastamispakkumises sätestatud tingimustel. Erinevalt VÕS § 107 lg-le 2 ei kasutata CISG art 48 lg-s 2 heastamisest keeldumisel õigustatud huvi mõistet. Küll aga ei saa sellest järeldada, et CISG art 48 lg 2 võimaldab võlausaldajal heastamisest keelduda sõltumata põhjusest. Õiguskirjanduses on leitud, et kui võlausaldaja soovib heastamisest keelduda CISG art 48 lg 2 alusel, peab võlausaldaja oma õigust keeldumiseks põhistama.²³ Heastamisest keeldumiseks võiks võlausaldajal olla õigus siis, kui heastamise materiaalistes eeldustes CISG art 48 lg-s 1 esinevad puudused.²⁴ Kuigi CISG art 48 lg 2 ei kasuta sõnaselgelt mõistet õigustatud huvi heastamisest keeldumisel, siis on selge, et ka CISG-i alusel on heastamisest keeldumiseks vaja teatud õigustust (õigustatud huvi). Selline õigustus CISG-i alusel võib esineda siis, kui heastamine on ebamõistlik CISG art 48 lg 1 mõttes: kui heastamine põhjustab ebamõistliku viivituse täitmises või võlausaldajale ebamõistlikke ebamugavusi või kahtlusi, et võlgnik ei tasu heastamisega seonduvaid kulutusi. Kui

²³ I. Schwenzer (ed.). Schlechtriem & Schwenzer: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG): Fourth Edition. New York: Oxford University Press, 2016, pp 767-768 (edaspidi: Schwenzer 2016); I. Schwenzer (ed.). Schlechtriem & Schwenzer: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG): Third Edition. New York: Oxford University Press, 2010, p 738 (edaspidi: Schwenzer 2010).

²⁴ *Id.*

võlausaldaja ei keeldu heastamisest, siis on heastamine lubatav, sõltumata sellest, kas heastamise materiaalsetes eeldustes esinevad puudused.²⁵

Näiteks müüb A ostjale B sõiduauto. Pooled lepivad kokku, et A annab auto ostjale üle 1. juunil. 1. juunil autot müüja üle ei anna. Müüja esitab ostjale heastamispakkumise, milles annab teada, et heastab oma rikkumise 1. juuliks. Selline heastamine põhjustaks ebamõistliku viivituse kohustuse täitmises ning ostjal oleks õigus heastamisest keelduda CISG art 48 lg 2 alusel. Kui ostja B ei keeldu mõistliku aja jooksul heastamisest CISG art 48 lg 2 alusel, muutub heastamine lubatavaks ning müüja A võib heastada oma rikkumise 1. juuliks.

PECL-is on heastamine reguleeritud artiklis 8:104. PECL art 8:104 kohaselt võib võlgnik rikkumise heastada, kui heastamisest tekkiv viivitus ei ole selline, mis kujutaks endast olulist rikkumist. PECL ei kasuta õigustatud huvi mõistet artiklis 8:104. Samuti ei ole PECL-is sarnast või analoogset sätet VÕS § 107 lg-le 2. PECL-i kommentaaride kohaselt, kui heastamise eeldused ei ole täidetud, on heastamine lubamatu.²⁶ Seega olukorras, kus heastamisest tekkiv viivitus kohustuse täitmises on oluline rikkumine, on heastamine lubamatu.

Näiteks müüb A ostjale B müügikäru. B ostab oma müügikäru eesmärgiga sellega juulikuus rannas jäätiseid müüa. A ja B lepivad kokku, et A annab müügikäru B-le üle 1. juuliks. 1. juuliks A müügikäru üle ei anna. A esitab B-le heastamispakkumise, milles soovib rikkumist heastada augustikuu lõpuks. Sellisel juhul on PECL-i alusel heastamine lubamatu, kuna heastamisest tekkiv viivitus on selline, mis kujutab endast olulist rikkumist. Heastamine ei muutu PECL-i kohaselt ka lubatavaks, kui võlausaldaja jätab võlgniku heastamispakkumisele vastamata.

DCFR-is on heastamine reguleeritud artiklis III.-3:2. Eeldused, mille esinemisel ei pea võlausaldaja heastamist lubama, on sätestatud DFCR art-s III.-3:203. Kuigi viidatud DCFR-i artikkel erineb sõnastuselt VÕS § 107 lg-st 2, saab artikli sõnastusest järeldada, et heastamise takistamiseks on vaja võlausaldaja aktiivset tegevust – keeldumist. DCFR art

²⁵ Vt Schwenzer 2016 p 772; Schwenzer 2010, p 742; P. Schlechtriem. Uniform Sales Law – The UN-Convention on Contracts for the International Sales of Goods. Vienna: Manz, 1986, pp 77-78; Kruisinga 2011, p 912.

²⁶ O. Lando, H. Beale. Principles of European Contract Law: Parts I and II Prepared by the Commission on European Contract Law. The Hague: Kluwer Law International, 2000, p 368 (edaspidi: Lando/Beale 2000).

III.-3:203 sätestab võlausaldajale õigustused, mille esinemisel võib võlausaldaja heastamisest keelduda. Nimelt on DCFR artikli III.-3:203 pealkiri: „Alused, mil võlausaldaja ei pea heastamist lubama“.²⁷ Artikkel algab lausega: „Võlausaldaja ei pea eelmise paragrahvi lõike 2 alusel lubama võlgnikule heastamist, kui...“.²⁸ Artikli sõnastuse kohaselt võib võlausaldaja heastamisest keelduda, kuid ei pea. Ühtlasi ei ole artikli sõnastuse kohaselt võlausaldajal üldjuhul õigust heastamisest keelduda, vaid tal tekib see õigus siis, kui on täidetud mõni DCFR art-lis III.-3:203(a)-(d) sätestatud eeldustest. Näiteks DCFR art III.-3:203(d) sätestab, et heastamisest võib keelduda, kui heastamine on ebamõistlik. Kui võlausaldaja otsustab heastamisest mitte keelduda, peaks heastamine olema lubatav. Erinevalt VÕS § 107 lg-st 2 ei kasuta DCFR heastamisest keeldumisel õigustatud huvi mõistet. Sõltumata sellest, et DCFR ei kasuta heastamisest keeldumisel õigustatud huvi mõistet, peab võlausaldajal siiski olema õigustus heastamisest keeldumiseks. Heastamisest keeldumist võib DCFR art III.-3:203(d) kohaselt õigustada see, kui heastamine on ebamõistlik. DCFR ning DCFR-i kommentaarid ei täpsusta, mida tuleks art III.-3:203 punktis (d) mõistlikkuse all mõista. DCFR-i kommentaaride kohaselt on säte mõeldud rakenduma olukordades, kus heastamisest keeldumiseks ei ole alust art III.-3:203 punktide (a)-(c) alusel, kuid kaasuse asjaolude kohaselt oleks heastamise lubamine siiski ebamõistlik.²⁹

Rahvusvaheliste instrumentide alusel ei saaks selgelt järeldada, et õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 hõlmab olukorda, kus heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. PICC eristab ebamõistlikkuse ja õigustatud huvi mõistet. Ülejäänud instrumendid ei kasuta õigustatud huvi mõistet üldse. CISG-ist ja DCFR-ist tuleneb, et heastamisest keeldumiseks peab võlausaldajal olema teatud õigustus, sh ka olukorras, kus heastamine on ebamõistlik, sõltumata sellest, et nimetatud instrumendid ei kasuta õigustatud huvi mõistet. Ilmselt VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi mõiste hõlmab olukorda, kus heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 tähenduses. Selle viitab esiteks VÕS § 107 lg 2 allikaks olev CISG art 48 lg 2. Nimelt esineb võlausaldajal CISG-is õigustus heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamine on ebamõistlik. Kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest, muutub heastamine lubatavaks. Ka VÕS-i alusel peab VÕS § 107 lg-st 2 tulenevalt

²⁷ Inglise keeles: „When creditor need not allow debtor an opportunity to cure“.

²⁸ Inglise keeles: „The creditor need not, under paragraph (2) of the preceding Article, allow the debtor a period in which to attempt cure if:...“.

²⁹ DCFR 2009, p 840.

heastamisest keelduma, et heastamist takistada. On võimalik, et VÕS § 107 lg 2 lisamisega, mis oma sisult on sarnane CISG art 48 lg-le 2, sooviti seadusesse üle võtta CISG-i lähenemine ning kohustada võlausaldajat heastamise takistamiseks sellest keelduma, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 tähenduses. Sellisele järeldusele jõudmist takistab aga VÕS § 107 lg-s 2 kasutatud mõiste õigustatud huvi kasutamine, mis justkui osundaks sellele, et heastamise takistamiseks peab keelduma ainult siis, kui võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 1 p 3 mõttes ning mitte siis, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Samal ajal tuleks aga õigustatud huvi mõistet VÕS § 107 lg-s 2 mõista laiemalt, kui seda on kasutatud VÕS § 107 lg 1 p-s 3, hõlmates ka heastamise ebamõistlikkust VÕS § 107 lg 1 p-s 1. Tõenäoliselt VÕS § 107 lg-sse 2 õigustatud huvi mõiste lisamisega tahtis seadusandja täpsustada, et võlausaldajal ei ole õigus sõltumata põhjusest heastamisest keelduda, vaid ta võib õigustatud huvi esinemisel ainult keelduda. Õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks võib võlausaldajal esineda muu hulgas siis, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Teiseks võib mõiste õigustatud huvi VÕS § 107 lg-s 2 keeleliselt hõlmata mõistlikkuse mõistet VÕS § 107 lg 1 p-s 1. Nimelt kui heastamine on ebamõistlik, siis tekitab see võlausaldajas huvi (mis on kindlasti ka õigustatud) heastamisest keelduda. Kolmandaks on õigustatud huvi mõiste seaduses laia tähendusega, millest tulenevalt võiks järeldada, et õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 on samuti laia tähendusega, hõlmates ka heastamise ebamõistlikkust VÕS § 107 lg 1 p-s 1. Õigustatud huvi mõistet on kasutatud näiteks VÕS § 95 lg-s 1, mille kohaselt võib võlgnik nõuda kviitungi andmist muus vormis, kui tal on selleks õigustatud huvi, VÕS § 96 lg-s 2, mille kohaselt võib võlausaldaja keelduda võladokumendi tagastamisest, kui tal on selleks õigustatud huvi, VÕS § 162 lg-s 1, mille kohaselt tuleb leppetrahvi vähendamisel arvestada võlausaldaja õigustatud huve vähendamise osas. Järelikult ei ole õigustatud huvi mõistel seaduses fikseeritud ja konkreetsest tähendust. Neljandaks oleks mõistlik, kui õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 hõlmaks olukorda, kus heastamine on ebamõistlik. Kui võlgnik on pakkunud heastamist VÕS § 107 lg 2 alusel, siis võlgnik ei tea, kas heastamispakkumises sätestatud heastamise viis ning aeg on mõistlik. Võlausaldaja on positsioonis, kus ta saab teada anda, missugust mõju avaldab temale võlgniku heastamine ning kas tal on õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel. Kui võlausaldaja seda ei tee, võiks lubada võlgnikule rikkumise heastamist, et leping kohaselt

ära täita, isegi kui teatud materiaaletes eeldustes, sealhulgas VÕS § 107 lg 1 p-s 1, esinevad puudused.³⁰

1.2. Põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste põhjustamine

VÕS § 107 lg 1 p-s 2 on sätestatud heastamise materiaalse eeldusena võlausaldajale põhjendamatute ebamugavuste või kulutuste tekitamist. Ka siin tekib küsimus, kas VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi mõiste hõlmab olukorda, kus heastamisega põhjustatakse võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi. Kui põhjendamatute ebamugavuste või kulutuste põhjustamisega võlausaldajale tekib võlausaldajal õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 mõttes, siis peab võlausaldaja heastamise takistamiseks sellest aktiivselt keelduma.

VÕS § 107 lg-s 2 õigustatud huvi mõiste ning VÕS § 107 lg 1 p-s 2 sätestatud põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste mõiste erinevad sõnastused annavad märku, et mõisteid tuleks erinevalt sisustada, st need ei kattu. Eesti õiguskirjanduses on Arsi Pavelts asunud seisukohale, et VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi mõiste ei hõlma põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste mõistet, mis on sätestatud VÕS § 107 lg 1 p-s 2.³¹ Järelikult olukorras, kus heastamine põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi ja kulutusi, ei pea võlausaldaja heastamisest keelduma õigustatud huvi alusel VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud korras, et heastamist takistada.

Mõistet põhjendamatud ebamugavused ja kulutused kasutatakse VÕS-is ka teistes sätetes. Näiteks VÕS § 222 lg 1 kohaselt võib ostja müüjalt nõuda asja parandamist või asendamist, kui see ei põhjusta võrreldes teiste õiguskaitsevahenditega ebamõistlikke kulusid või põhjendamatuid ebamugavusi. Sisuliselt sama säte on töövõtulepingu regulatsiooni juures VÕS § 646 lg-s 1. Võlausaldajale (nt ostjale) põhjendamatute ebamugavuste või kulutuste tekitamine VÕS § 107 lg 1 p-s 2 ning võlgnikule (müüjale) ebamõistlike kulutuste ja põhjendamatute ebamugavuste vältimine VÕS § 222 lg-s 1 ei ole samastatavad. Nimelt on

³⁰ Kohtupraktikas on ka teistsuguseid seisukohti. Näiteks VMK 11.07.2008 otsuses nr 2-07-20664/21 selgitas, et heastamist võib pakkuda ainult siis, kui on täidetud kõik VÕS § 107 lg 1 p-des 1-3 materiaalsed eeldused.

³¹ Pavelts 2016, lk 102.

viimane suunatud võlgnikule ja tema huvide kaitsmisele, kuid võlausaldaja huvidega arvestamisele on suunatud VÕS § 107 lg 1 p 2. Seega ei saa VÕS § 222 lg-s 1 kasutatud mõistet kasutada VÕS § 107 lg 1 p 2 sisu mõtestamiseks. Näiteks VÕS-i kommentaaride kohaselt, kui asja parandamise kulud ületavad asja väärtuse, põhjustab võlausaldaja asja parandamise nõue võlgnikule ebamõistlikke kulusid ning võlgnik võib asja hoopis asendada.³² VÕS § 107 lg 1 p-s 2 tuleb aga analüüsida, missuguseid põhjendamatuid kulusid peaks kandma võlausaldaja, mitte võlgnik. Võlgniku poolt kulutuste kandmine ei ole VÕS § 107 lg 1 p 2 kohaldamise eelduseks.

PICC art 7.1.4(1) ei nimeta heastamise materiaalse eeldusena võlausaldajale põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste tekitamist. Küll aga on põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste tekitamine hõlmatud PICC artikli 7.1.4(1) punktiga (c). PICC art 7.1.4(1)(c) sätestab, et võlgnik võib oma rikkumise heastada, kui võlausaldajal ei ole õigustatud huvi heastamiseks keeldumiseks. Õiguskirjanduses on leitud, et õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks esineb muu hulgas siis, kui heastamisega põhjustatakse võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi.³³ Järelikult on VÕS § 107 lg 1 p-s 2 sätestatud eeldus PICC-is hõlmatud õigustatud huvi mõistega. PICC-i puhul on oluline ka see, et kui võlgniku heastamine on iseenesest mõistlik art 7.1.4(1)(b) mõttes, siis eeldatakse heastamise lubatavust ning võlausaldaja peab põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste esinemise korral heastamisest keelduma PICC art 7.1.4(1)(c) alusel.³⁴ Kui võlausaldaja ei keeldu ning ei põhista oma põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi, on heastamine PICC-i alusel lubatav. Kuna PICC art 7.1.4 on VÕS § 107 allikaks, siis võiks järeldada, et õigustatud huvi mõiste, mis on sätestatud VÕS § 107 lg-s 2 hõlmab endas ka põhjendamatuid ebamugavusi ja kulutusi, mis on sätestatud VÕS § 107 lg 1 p-s 2. Järelikult olukorras, kus heastamispakkumises kirjeldatud heastamine põhjustaks võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes, tuleks heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Vastasel korral muutub heastamine lubatavaks.

Näiteks müüb A ostjale B sõiduauto. Auto üleandmise järgselt ilmnevad autol mitmed varjatud puudused. A soovib rikkumist heastada, parandades auto ära, kuid ainult juhul, kui B toob auto ise A-le. Sõiduauto vigadest tulenevalt peaks B auto A juurde pukseerima. Kuna

³² P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus II. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2007, lk 61 (edaspidi: Varul jt 2007).

³³ Vogenauer 2015, p 848; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 750.

³⁴ PICC Ofc Cmt 2016, p 232.

A-l ei ole ka sobivaid vahendeid sõiduauto parandamiseks, siis peaks A kasutama oma tuttava remonditöökoda, kus tekib ruumi auto parandamiseks alles paari kuu pärast. Lisaks pole B kindel, kas A kannaks B kulutusi, mis pukseerimisteenuse kasutamisest B-l tekiksid. Kirjeldatud asjaolude juures võib B-le heastamine põhjustada põhjendamatuid ebamugavusi ja kulutusi. Selleks, et PICC-i alusel heastamist takistada, peaks B heastamisest keelduma ning põhistama, miks põhjustab heastamine B-le põhjendamatuid ebamugavusi.

CISG art 48 lg-s 1 on heastamise eeldusena sätestatud võlausaldajale ebamõistlike ebamugavuste tekitamine või heastamisega seonduvate kulutuste põhjustamine, kui on kahtlusi, et võlgnik ei hüvita neid kulutusi võlausaldajale. Oma sisult kattub nimetatud eeldus VÕS § 107 lg 2 p-s 2 sätestatud eeldusega. CISG-i kohaselt kui heastamine tekitab võlausaldajale ebamõistlikke ebamugavusi või kahtlusi, et võlgnik ei tasu heastamisega seonduvaid võlausaldaja kulutusi, muutub heastamine lubatavaks heastamispakkumises sätestatud tingimustel, kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest (CISG art 48 lg 2).

Näiteks tellib Eestis elav B Ameerikas elavalt A-lt sõiduauto. Kui sõiduauto kohale jõuab, siis selgub, et sõiduautol esinevad mitmed puudused, mis takistavad selle kasutamist. A on nõus rikkumist heastama sõiduauto parandamisega, kui B auto A juurde transpordib. Auto Ameerikasse transportimine põhjustaks B-le aga põhjendamatuid ebamugavusi. CISG-i alusel peaks B heastamisest keelduma, sest vastasel korral muutub heastamine lubatavaks. Heastamisest peaks võlausaldaja keelduma ka siis, kui auto tarnespordiga Ameerikasse kaasneksid kulud, mida ostja ei soovi ise kanda või mille osas on kahtlusi, et müüja ei hüvita neid tulevikus.

PECL art 8:104 ei sea heastamise eelduseks põhjendamatute ebamugavuste ning kulutuste tekitamist. Järelikult võiks PECL-i alusel olla heastamine lubatav põhjendamatute ebamugavust ja kulutuste esinemise korral, kuid võlausaldajal peaks olema temale tekitatud kahju osas võlgniku vastu kahju hüvitamise nõue. Alternatiivselt võiks PECL-i alusel tuleneda võlausaldaja õigus heastamisest keelduda üldise hea usu põhimõttest tulenevalt (PECL art 1:201), kui heastamisega põhjustatakse võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi.

DCFR art III.-3:203(c) kohaselt võib võlausaldaja heastamisest keelduda, kui heastamine võib tekitada võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi. Viidatud DCFR-i artikli sõnastuse kohaselt võib heastamisest keelduda, kui: „... võlausaldajal on mõistlik põhjus eeldada, et võlgnik ei ole suuteline rikkumist heastama, põhjustamata võlausaldajale

põhjendamatuid ebamugavusi või muul viisil kahjustamta võlausaldaja õigustatud huve“.³⁵ Esiteks osundab DCFR art III.-3:203(c) sõnastus, et kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest, sh põhjendamatute ebamugavuste tekitamise tõttu, on heastamine lubatav. Teiseks osundab viidatud artikkel, et põhjendamatute ebamugavuste tekitamine on üks õigustatud huvide kahjustamise väljendusviise. Artikli sõnastuse kohaselt võib heastamisest keelduda, kui heastamine põhjustab põhjendamatuid ebamugavusi või muud õigustatud huvide kahjustamist (ingl „...or other prejudice to the creditor’s legitimate interests“). Seega peaks DCFR-i kohaselt õigustatud huvi mõiste hõlmama ka võlausaldajale põhjendamatute ebamugavuste tekitamist.

Õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 peaks hõlmama olukorda, mil heastamine põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes. See tähendab, et heastamise, mis põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi, takistamiseks peab võlausaldaja heastamisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. Esiteks tulenes rahvusvahelistest instrumentidest, et õigustatud huvi mõiste hõlmab ka põhjendamatute ebamugavuse või kulutuste mõistet. PICC-ist ja DCFR-ist tulenes, et võlausaldajal on õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, kui võlgniku heastamine võib võlausaldajale põhjustatada põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi. Kuigi CISG art 48 lg 2 ei kasuta selgelt õigustatud huvi mõistet heastamise keeldumisel, siis ka CISG-i alusel esineb võlausaldajal õigustus heastamisest keeldumiseks, kui heastamine põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi. Samuti võib keeleliselt õigustatud huvi mõiste hõlmata põhjendamatute ebamugavuste ja kulutuste mõistet. Nimelt olukorras, kus heastamine põhjustaks võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi peaks võlausaldajal olema huvi, mis on ka õigustatud, heastamisest keelduda. Samuti oleks mõistlik, kui õigustatud huvi mõiste VÕS § 107 lg-s 2 hõlmab olukorda, kus heastamine põhjustab põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi võlausaldajale. Kui võlgnik on esitanud heastamispakkumise VÕS § 107 lg 2 alusel, siis võlgnik ei tea, kas heastamispakkumises sätestatud heastamise viis põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi. Võlausaldaja on positsioonis, kus ta saab teada anda, missugust mõju avaldab temale võlgniku heastamine ning kas tal on õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel. Kui võlausaldaja seda ei tee, võiks lubada võlgnikule

³⁵ Inglise keeles: „...the creditor has reason to believe that the debtor will be unable to effect the cure...without significant inconvenience to the creditor or other prejudice to the creditor’s legitimate interests“.

rikkumise heastamist, et leping kohaselt ära täita, isegi kui heastamine põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulusi.

1.3. Muu õigustatud huvi

VÕS § 107 lg 1 p 3 näeb ette, et võlgnik võib oma rikkumise heastada, kui võlausaldajal ei ole õigustatud huvi heastamisest keelduda. Sätte sõnastusest tulenevalt on selge, et õigustatud huvi mõiste, mis on sätestatud VÕS § 107 lg-s 2 hõlmab ka õigustatud huvi mõistet, mis on sätestatud VÕS § 107 lg 1 p-s 3. Järelikult kui võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 1 p 3 alusel, peab ta heastamise takistamiseks heastamisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. Vastasel juhul muutub heastamine lubatavaks.

Õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 1 p 3 mõttes võiks VÕS-i kommentaaride kohaselt esineda siis, kui heastamisega põhjustatakse kahju kolmandale isikule.³⁶ Õigustatud huvi mõistet VÕS § 107 lg 1 p-s 3 ei tuleks mõista kitsalt. Mõistet on VÕS-is kasutatud mitme erineva sätte juures. Näiteks on õigustatud huvi mõistet kasutatud VÕS § 84 lg-s 1. Selle kohaselt ei või võlausaldaja keelduda kohustuse täitmisest enne täitmistähtpäeva, kui tal pole selleks õigustatud huvi. VÕS-i kommentaaride kohaselt peab viidatud sätte puhul võlausaldaja põhistama oma õigustatud huvi olemasolu.³⁷ Õigustatud huvi ennetähtaegsest täitmisest keeldumiseks võiks VÕS-i kommentaaride kohaselt esineda näiteks siis, kui võlgnik soovib teha elektritöid enne kokkulepitud kuupäeva, kuid sellel päeval toimub võlausaldaja juures konverents, mis ei võimalda võlausaldajal ruumides elektritöid hakata tegema või kui võlausaldaja töötajad on sel ajal puhkusel.³⁸ VÕS-is seega puudub õigustatud huvi mõistel kindel ja fikseeritud tähendus ning see on ilmselt mõeldud hõlmama kõiki võlausaldaja suhtes võimalikke ebaõiglasi sooritusi. Ka VÕS § 107 lg 1 p 3 on ilmselt seadusesse lisatud seetõttu, et võlausaldaja saaks heastamisest keelduda, kui

³⁶ Varul jt 2016, lk 504; P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1 – 207). Komm vlj. Tallinn: Juura, 2006, lk 343 (edaspidi: Varul jt 2006).

³⁷ Varul jt 2006, lk 260.

³⁸ *Id.*, lk 260-261.

heastamine on mõistlik ning ei põhjusta võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi, kuid heastamine oleks muul põhjusel ebaõiglane võlausaldaja suhtes.

PICC-i kommentaaride kohaselt esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamisega põhjustatakse võlausaldajale või tema varale kahju.³⁹ Näiteks ehitab A tellija B jaoks teed. Tee ehitamise käigus saab kahjustada B mets. Kui ehitatud tee ei vasta lepingutingimustele ja A soovib oma rikkumist heastada, oleks PICC-i kohaselt B-l õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, kuna heastamisega võidakse kahjustada tema vara (metsa). PICC-i õiguskirjanduse kohaselt hõlmab õigustatud huvi heastamiseks keeldumiseks lisaks põhjendamatute ebamugavuste tekitamisele ka olukorda, kus võlausaldaja peab heastamisega seonduvalt kandma kulusid, mille ettemaksu võlgnik ei soovi teha.⁴⁰ CISG ja PECL õigustatud huvi mõistet ei kasuta. DCFR art III.-3:203 kasutab õigustatud huvi mõistet punktis (c) ning sätte sõnastuse kohaselt esineb võlausaldajal õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamiseks kuluv aeg on ebamõistlik või põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi.

Õigustatud huvi mõistel on seaduses seega lai tähendus. Ka VÕS § 107 lg 1 p-s 3 sätestatud õigustatud huvi tuleks mõista laialt. Seaduse sõnastuse kohaselt on selge, et olukorras, kus võlausaldajal on õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 1 p 3 mõttes, peab võlausaldaja heastamisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel, sest vastasel korral on heastamine lubatav.

1.4. Vahekokkuvõte

Käesoleva magistritöö esimese peatüki eesmärgiks oli leida, mida tähendab õigustatud huvi VÕS § 107 lg-s 2, mille esinemise korral peab võlausaldaja heastamise takistamiseks sellest keelduma. Analüüsi raames tuli lahendada küsimus, kas võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamise materiaalses eelduses VÕS § 107 lg 1 p-des 1–3 esinevad puudused. Probleemi ei ole VÕS § 107 lg 1 p-s 3 sätestatud eeldusega, mille kohaselt võib rikkumist heastada, kui võlausaldajal ei ole õigustatud huvi heastamisest

³⁹ PICC Ofc Cmt 2016, p 232.

⁴⁰ Vogenauer 2015, p 848; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 750.

keeldumiseks. Kui võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, tuleb tal heastamise takistamiseks heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Võlausaldajal peaks esinema õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel ka siis, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes või põhjustab võlusaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes. Õigustatud huvi mõistel on seaduses lai tähendus ning peaks hõlmama olukordi, mil heastamine on ebamõistlik või põhjustab põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi võlausaldajale.

VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi alusel heastamisest keeldumata jätmise muudab heastamise lubatavaks, kui heastamise materiaalsetes eeldustes VÕS § 107 lg 1 p-des 1–3 esinevad puudused. On ebaselge, kas olukorras, kus võlausaldaja ei keeldu heastamisest mõistliku aja jooksul VÕS § 107 lg 2 mõttes või hilineb oma keeldumisega, on võlausaldajal õigus hiljem nõuda kahju hüvitamist VÕS § 107 lg 4 alusel, kui heastamisega tekitatakse võlausaldajale kahju. Näiteks võib heastamine põhjustada võlausaldajale põhjendamatuid kulutusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes. Kui võlausaldaja on enda kohustuse täitmata jätmise korral (keeldumata jätmise VÕS § 107 lg 2 kohaselt, kui tal oli selleks võimalus) põhjustanud endale kahju, võiks pigem eitada võlausaldaja õigust sellist kahju hüvitamist nõuda.⁴¹

⁴¹ Sarnaselt on kohtupraktikas eitatud kahju hüvitamise nõude olemasolu võlgniku vastu VÕS § 107 lg 4 alusel, kui võlausaldaja nõustub heastamisega, mis ei vasta VÕS § 107 lg 1 p-de 1-3 eeldustele ning võlgnik ei pidanud kahju tekkimist ette nägema: TrtRnK 21.01.2010 otsus nr 2-07-20664/29.

2. HEASTAMISEST KEELDUMISE ÕIGUS VÕS §-s 116 SÄTESTATUD OLULISE RIKKUMISE JUHTUDEL

2.1. Olulise rikkumise heastamise lubatavus

Teatud juhtudel võib heastamine olla lubamatu ning heastamine välistatud, ilma et heastamisest peaks keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse, kas olukorras, kus rikkumine on oluline, on heastamine teoreetiliselt lubatav. Kui heastamine on olulise rikkumise korral teoreetiliselt lubatav, saab järgnevates alapeatükkides uurida, millisel alusel on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda, kui võlgnik pakub heastamist pärast seda, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg-s 2 sätestatud alustel.

Üldreeglina, kui rikkumine on oluline, on võlausaldajal õigus tehingust taganeda VÕS § 116 alusel. VÕS §-i 107 sõnastus ei kinnita selgelt, kas võlgnikul on õigus rikkumine heastada ka olulise rikkumise korral. VÕS § 107 lg 1 kohaselt võib lepingulist kohustust rikkunud lepingupool rikkumise oma kulul heastada, kuni teine lepingupool ei ole lepingust taganenud. VÕS § 107 sõnastusest võib järeldada, et heastamine on lubamatu siis, kui on täidetud taganemise nii materiaalsed eeldused kui ka formaalsed eeldused. Seega juhul, kui taganemise formaalne eeldus – taganemisavalduse tegemine – ei ole täidetud, peaks heastamine olema lubatav. Ka VÕS-i kommentaaride kohaselt on heastamine teoreetiliselt lubatav, kui rikkumine on oluline, kuid võlausaldaja ei ole esitanud veel taganemisavaldust.⁴² Kohtupraktika kohaselt on heastamine samuti lubatav, kui rikkumine on oluline, kuid võlausaldaja ei ole veel taganemisavaldust esitanud.⁴³ Seega kui võlgnik on lepingut oluliselt rikkunud, kuid võlausaldaja taganemisavaldus ei ole jõudnud võlgnikuni TsÜS § 69 lg 1 järgi, võib võlgnik oma rikkumist heastada.

Samuti lubavad rahvusvahelised instrumendid heastamist, kui rikkumine on oluline ning võlausaldaja ei ole veel taganemisavaldust esitanud. PICC art 7.1.4(2) kohaselt on heastamine lubatav isegi siis, kui võlausaldaja on esitanud taganemisavalduse ning see on kätte toimetatud teisele lepingupoolele. Järelikult ei avalda tehingust taganemine PICC-i kohaselt mõju heastamisele. Seega PICC-i kohaselt võib rikkumist heastada, kui rikkumine

⁴² Varul jt 2016, lk 503.

⁴³ HMKo nr 2-12-713/17; HMKo nr 2-07-39604/15.

on oluline. Õiguskirjanduse kohaselt oleks heastamine lubamatu aga siis, kui heastamisest tekkiv viivitus kohustuse täitmises oleks oluline rikkumine.⁴⁴ PICC-i lahendust, mille kohaselt ka tehingust taganemine ei takista heastamisele asumist, on õigusteadlaste poolt kritiseeritud, kuna see kahjustab oluliselt tehingust taganeja õiguskindlust.⁴⁵ VÕS-i alusel ei ole võimalik kehtiva taganemise järgselt võlgniku poolne rikkumise heastamine, kuna VÕS-is ole sätestatud sellist reeglit, nagu on PICC art 7.1.4 lg-s 2.

CISG-i alusel ei ole selge, kas võlgnik võib oma rikkumist heastada, kui rikkumine on oluline ning võlausaldaja ei ole tehingust veel taganenud. CISG art 48 lg 1 sõnastuse kohaselt: „Vastavalt artiklile 49 võib müüja pärast täitmistähtpäeva omal kulul heastada oma rikkumise...“.⁴⁶ Artiklis 48 sisalduv viide artiklile 49 (ingl „*Subject to article 49...*“), mis reguleerib taganemist, on tõlgendatav kui heastamise allutamine artikli 49 (taganemise) režiimile. Sellisest heastamise allutusest taganemisele on õiguskirjanduses asutud ühelt poolt seisukohale, et olulise rikkumise järgselt on heastamine lubamatu⁴⁷ ning teiselt poolt, et heastamine on lubamatu ainult siis, kui tehingust on taganetud kehtiva taganemisavalduse esitamisega.⁴⁸ CISG 2016 digestide kohaselt on heastamist peetud lubamatuks siis, kui võlausaldaja on tehingust taganenud, kuid mitte siis, kui rikkumine on olnud oluline, kuid võlausaldaja ei ole taganemisavaldust veel esitanud.⁴⁹ Järelikult on CISG-i alusel ebaselge, kas heastamine on lubatav, kui rikkumine on oluline või mitte. Prof Markus Müller-Chen on aga leidnud, et esineb üks selge erand, mille korral heastamine on lubamatu. Nimelt kui

⁴⁴ Vogenauer 2015, p 847; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 749.

⁴⁵ Vogenauer 2015, p 849; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 751.

⁴⁶ Inglise keeles: „*Subject to article 49, the seller may, even after the date for delivery remedy at his own expense any failure to perform his obligations...*“.

⁴⁷ Von Staudinger (ed). Julius von Staudinger Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Wiener UN-Kaufrech. Berlin: Sellier – de Gruyter, 2013, art 48, para 22. Viidatud: Schwenzer 2016, p 770.

⁴⁸ J. O. Honnold, H. M. Flechtner. Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention: Fourth Edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer International Law, 2009, art 48, para 296 (edaspidi: Honnold/Flechtner 2009). Viidatud: Schwenzer 2016, p 770; R. Koch. Commentary on Whether the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts May Be Used to Interpret or Supplement Article 25 CISG. – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2004. – https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/koch1.html#rk* (20.04.18).

⁴⁹ UNCITRAL. Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. New York: UNCITRAL, 2016, p 228.

heastamisest tekkiv viivitus kohustuse täitmisel oleks oluline rikkumine, on heastamine lubamatu.⁵⁰

PECL art 8:104 sõnastus ei välista heastamisele asumist, kui rikkumine on oluline PECL art 9:301 mõttes, välja arvatud juhul, kui täitmisega viivitamine on oluline rikkumine. Täitmisega viivitamine saaks oluline rikkumine olla siis, kui täitmistähtpäeva järgimata jätmine oli võlausaldaja jaoks oluline rikkumine. Järelikult PECL-i kohaselt, kui oluline rikkumine ei seisne täitmisega viivituses, on heastamine teoreetiliselt lubatav. Ka DCFR võimaldab võlgnikul oma rikkumist heastada, kui rikkumine on oluline. DCFR art III. – 3:202 alusel võib DCFR-i kommentaaride kohaselt võlgnik olulist rikkumist heastada, kui oluline rikkumine ei seisne täitmisega viivitamises (art III. – 3:203(a)).⁵¹

Ilmselt tuleks asuda seisukohale, et VÕS § 107 lubab heastamisele asuda, kui rikkumine on oluline. Heastamisele asumist olulise rikkumise korral ei välista VÕS § 107 sõnastus. Samuti lubavad rahvusvahelised instrumendid heastamist, kui rikkumine on oluline. Heastamine on rahvusvahelistes instrumentides aga lubamatu, kui rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ja viivitus on oluline rikkumine. VÕS-i alusel peaks heastamine olema samuti lubamatu, kui täitmisega viivitamine oleks oluline rikkumine. Nimelt seisneb täitmisega viivitamise korral rikkumine tähtaja mittejärgimises. Kui tähtaja järgimata jätmine toob kaasa olulise rikkumise, siis selline rikkumine pole enam heastatav ehk kõrvaldatav.

Näiteks tellib A B-lt helitehnika kontserdi jaoks, mis toimub 1. augustil. Nimetatud kuupäevaks B helitehnikat A-le üle ei anna, kuid lubab, et heastab oma rikkumise 2. augustiks. 2. augustiks on kontsert aga juba läbi saanud. Rikkumine kirjeldatud juhul oleks oluline ning heastamine ei kõrvaldaks juba tekkinud olulist rikkumist. Võlausaldaja suhtes oleks õiglane, et heastamine on automaatselt välistatud ning heastamispakkumise tegemisega kirjeldatud juhul ei muutu heastamine lubatavaks ka siis, kui võlausaldaja ei keeldu sellest VÕS § 107 lg 2 alusel. Kui oluline rikkumine seisneb aga muus, kui täitmisega viivitamises, peaks heastamine olema teoreetiliselt lubatav.

⁵⁰ Schwenzer 2016, p 769; Schwenzer 2010, p 739.

⁵¹ DCFR 2009, p 839.

2.2.Olulisel määral ilmajäämine lepingu järgi loodetust

Käesolevas alapeatükis analüüsitakse, mis õigustab heastamisest keeldumist, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes. Õigustused heastamiseks keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel on sätestatud VÕS § 107 lg 1 p-des 1-3: 1) heastamise ebamõistlikkus; 2) võlausaldajale põhjendamatute ebamugavuste või kulutuste põhjustamine või; 3) muu võlausaldaja õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks.

VÕS § 116 lg 2 p 1 kohaselt on rikkumine oluline, kui võlausaldaja jääb oluliselt ilma sellest, mida ta õigustatult lepingust lootis, välja arvatud juhul, kui teine lepingupool ei näinud kohustuse rikkumise niisugust tagajärge ette ja temaga sarnane mõistlik isik ei oleks seda tagajärge samadel asjaoludel samuti ette näinud. Tavapärasemad kaasused nimetatud sätte all on VÕS-i kommentaaride kohaselt kas täitmise viivitamine või oluliselt mittekohase kauba üleandmine või teenuse osutamine.⁵²

Olukorras, kus rikkumine seisneb täitmise viivitamises ning on oluline VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes, peaks heastamine olema lubamatu. Seega ei pea võlausaldaja enam heastamisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. Näiteks tellib B omale A-lt lapse sünnipäevaks batuudi. Lepingu sõlmimise hetkel on A-le ilmselt ettenähtav, et batuuti on vaja sünnipäeva toimumise päevaks ning pärast sünnipäeva toimumist batuuti enam vaja ei ole. Sünnipäevaks A batuuti kohale ei too, vaid pakub oma rikkumise heastamist järgmiseks päevaks. Kaasuse asjaolude kohaselt on A oma kohustust oluliselt rikkunud VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes.⁵³ Kui täitmise viivitamine on oluline rikkumine on heastamine lubamatu ning sellest keeldumiseks ei pea eraldi õigustust otsima VÕS § 107 lg 1 p-dest 1–3.

Oluliselt mittekohase kauba üleandmise või teenuse osutamise korral pole koheselt selge, kas võlausaldajal esineb heastamisest keeldumise õigus või mitte. Näiteks sõlmivad A ja B tootmisliini müügilepingu. Lepingu sõlmimisel esitab B A-le tootmisliini tegemiseks vajalikud mõõtmed, millele tootmisliin peab vastama ning nõuab, et tootmisliin oleks punast

⁵² Varul jt 2016, lk 611; Varul jt 2006, lk 402.

⁵³ Kirjeldatud kaasuse puhul oleks rikkumine ka oluline VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes, mille kohaselt on rikkumine oluline siis, kui rikuti kohustust, mille täpne järgimine oli lepingust tulenevalt teise lepingupoolle huvi püsimise eelduseks lepingu täitmise vastu. VÕS-i kommentaarides on leitud, et juhul, kui võlgniku kohustuse oluline rikkumine seisneb täitmise viivitamises VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes, on rikkumine ka oluline VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes, st selles osas sätted dubleerivad üksteist: Varul jt 2016, lk 612 – 613.

värvi. Tootmisliini vastavus B poolt antud mõõtmetele on B-le tähtis seepärast, et tootmisliin mahuks tootmishoonesse ning et sellega saaks toota kaupu, mis vastaksid B kaupade jaoks ettenähtud mõõtmetele. Kui B tootmisliini kätte saab, siis selgub, et tootmisliin ei vasta B poolt määratud mõõtmetele. Esiteks ei mahu tootmisliin tootmishoonesse ning teiseks ei saa sellega toota kaupu, mis vastaksid B kaupadele ettenähtud mõõtmetele. Viimaseks pole tootmisliin mitte punast värvi, vaid on rohelist värvi.

Kirjeldatud kaasus puhul võib A kohustuste rikkumine olla oluline rikkumine VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes. A jaoks pidi olema ettenähtav, et B poolt määratud mõõtmeid tuleb järgida, kuna sellest sõltub tootmisliini kasutatavus. Kui A esitaks B-le rikkumise heastamiseks heastamispakkumise VÕS § 107 lg 2 alusel, tuleks analüüsida, mis õigustaks B-d heastamisest keelduma. Ainuüksi asjaolu, et tootmisliin on oluliste puudustega, ei anna võlausaldajale selgelt õigust heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-de 1–3 alusel. A rikkumine on iseenesest heastatav. Näiteks võiks A kohandada tootmisliini B poolt määratud mõõtudesse, heastades sellega oma rikkumise. Heastamisest keeldumise jaoks tuleks analüüsida täpsemalt heastamispakkumist ning kaasuse asjaolusid, selgitamaks, kas heastamisest võiks võlausaldajal olla õigus keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Näiteks teeb A heastamispakkumise B-le, milles lubab, et ehitab B tootmishoone ümber, et tootmisliin mahuks tootmishoonesse ning hüvitab B kauba mõõtude muutmise tekkivad kulud. Sellisel juhul võib B-l olla õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Nimelt on heastamine ebamõistlik siis, kui heastamisviis ei kõrvalda rikkumise tagajärgi. A poolt pakutud heastamine ei kõrvaldaks rikkumise tagajärgi, mis seisnevad selles, et tootmisliin ei vasta lepingus kokkulepitud mõõtudele. Ka Eesti kohtupraktikas on leitud, et heastamine on ebamõistlik, kui võlgniku poolt pakutud heastamise viis ei kõrvaldab rikkumise tagajärgi. Näiteks nõustus Tallinna Ringkonnakohus 04.05.2011 tsiviilasjas nr 2-10-17711/51 maakohtuga, et majaümbruse valgustamise kulude katmine ei paranda ega asenda tänavavalgustuse rajamise kohustuse mittenõuetekohast täitmist, mistõttu ei ole heastamine mõistlik ning hagejal on õigustatud huvi heastamisest keelduda.⁵⁴ Viidatud ringkonnakohtu lahendis leiti, et mittenõuetekohasest täitmisest tulenev hüvitis ei ole mõistlik heastamisviis, kuna ei kõrvalda

⁵⁴ TlnRnKo nr 2-10-17711/51. Samas asjas HMKo nr 2-10-17711/34.

rikkumise tagajärgi.⁵⁵ Seega võib teha järelduse, et Eesti kohtupraktikas on eelduslikult heastamine ebamõistlik, kui heastamine ei kõrvalda rikkumise tagajärgi. Seega kirjeldatud kaasuse asjaolude juures, kus A pakkus rikkumise heastamiseks tootmishoone ümberehitamist ning hüvitist, ei ole pakutud heastamine mõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes ning B võib sellest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel.

Lisaks võib tekkida küsimus selles, millises ulatuses peab heastamine rikkumise tagajärjed kõrvaldama ning kas heastamine võib olla mõistlik ka siis, kui rikkumine ei kõrvalda täielikult kõiki rikkumise tagajärgi. Näiteks esitab A heastamispakkumise B-le, milles lubab, et ehitab tootmisliini ümber selliselt, et see vastaks B poolt määratud mõõtudele, kuid ei luba tootmisliini värvimist punaseks, nagu pooled olid lepingus kokku leppinud. VÕS-i kommentaaride kohaselt tuleb heastamise mõistlikkuse hindamisel kaaluda heastamise põhjendatust, arvestades lepingu olemust, eesmärki, tavaid antud majandustegevuse valdkonnas või poolte praktikat.⁵⁶ Samuti on kommentaarides asutud seisukohale, et heastamine on mõistlik siis, kui heastamisega saavutatakse lepingu eesmärk suures ulatuses.⁵⁷ Seega heastamine, mis ei kõrvalda rikkumise tagajärgi täielikult, vaid ainult teatud ulatuses, peaks olema ka veel mõistlik. Sellise seisukoha kohaselt võiks A heastamispakkumine olla eelduslikult mõistlik, isegi kui A ei luba heastamispakkumises tootmisliini punaseks värvimist. VÕS-i kommentaarides avaldatud seisukoht, et heastamine on mõistlik ka siis, kui see ei kõrvalda rikkumise tagajärgi täielikult, ei ole kooskõlas VÕS § 107 allikateks olnud rahvusvaheliste instrumentide tõlgendusest mõistlikust heastamisest. Heastamine on PICC-i alusel mõistlik ainult siis, kui heastamisega kõrvaldatakse rikkumise tagajärjed täielikult ning mitte osaliselt.⁵⁸ CISG-i alusel on heastamine samuti mõistlik ainult siis, kui heastamisega kõrvaldatakse rikkumise tagajärjed täielikult.⁵⁹ Mittetäielikku

⁵⁵ Õiguskirjanduses on sarnaselt leitud, et hüvitis kui selline peaks heastamisviiside hulgast olema välistatud ning hüvitist saab nõuda ka hilisema kahju hüvitamise nõudega, vt: F. Cafaggi, P. Iamiceli. Contracting in Global Supply Chains and Cooperative Remedies. – Uniform Law Review 135/20, 2015, p 163.

⁵⁶ Varul jt 2016, lk 503.

⁵⁷ *Id.*

⁵⁸ Vogenauer 2015, p 847; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 749.

⁵⁹ Vt Schwenzer 2016, p 765. Praktiliselt ei ole siiski võimalik kõiki rikkumise tagajärgi kõrvaldada. Näiteks rikkumise heastamisel asja parandamisega väheneb üldjuhul asja väärtus. Selline väärtuse vähenemine on vältimatu ja ei tohiks teha heastamist ebamõistlikuks, vt: C.P.Gillette, S.D.Walt. The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Theory and Practice. New York: Cambridge University Press, 2016, p 204.

heastamist on CISG-i õiguskirjanduses erandlikult peetud võimalikuks ainult siis, kui võlgnik soovib heastada lepingutingimustele mittevastavat täitmist, mille tähtpäev ei ole veel saabunud.⁶⁰ Oleks mõistlik, kui võlgniku pakutud heastamise viis kõrvaldab kõik rikkumise tagajärjed. Rikkumise heastamisega peaks võlgnik kõrvaldama rikkumise tagajärjed selliselt, et saaks lugeda, et võlgnik on oma kohustuse kohaselt täitnud.⁶¹ Kui A ei värvi tootmisliini punaseks, nagu oli lepingus kokku lepitud, siis A ei ole oma kohustust kohaselt täitnud. Järelikult heastamisviis, mis kõrvaldab muud rikkumised, aga jätab ühes osas (kasvõi väikses osas) rikkumise kõrvaldamata, peaks olema ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Võlausaldajal ei ole ega peaks olema kohustus taluda osalist rikkumise heastamist.

VÕS § 116 lg 2 p 1 mõttes on rikkumist Riigikohtu praktikas peetud ka oluliseks muu hulgas siis, kui müüakse kinnistu, mis on ulatuslike varjatud puudustega ning kui puuduste kõrvaldamine nõuaks ulatuslikke kulutusi võrreldes kinnistu hinnaga.⁶² Kui osundatud Riigikohtu kaasuse asjaolude kontekstis oleks võlgnik esitanud võlausaldajale heastamispakkumise, tuleks analüüsida, mis õigustaks võlausaldajat heastamisest keelduma. Viidatud Riigikohtu lahendi kaasuse asjaolude kontekstis võiks võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes põhjendamatute ebamugavuste või kulutuste tekitamisele. Heastamine võib võlausaldajale põhjustada põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi siis, kui heastamine võib osutada liiga ajakulukaks ning rikkumise kõrvaldamine võib võlausaldajale tekitada kulutusi.

⁶⁰ B. Keller. Early Delivery and Seller's Right to Cure Lack of Conformity: Article 37 and UNIDROIT Principles Comparative. – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2004. – <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keller.html> (20.04.2018); J. Honnold. Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention: 3rd Edition. The Hague: Kluwer Law International, 1999, p 319 (edaspidi: Honnold 1999). – <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/honnold.html> (20.04.2018).

⁶¹ Samamoodi on leitud ka Eesti kohtupraktikas. Näiteks leidis HMK 31.12.2008 tsiviilasjas nr 2-08-91944/20, et heastamine on lepingu täitmise alternatiiv ja heastamisena pakutav peab vastama kohase täitmisega samale tasemele. Sisuliselt leidis kohus seega, et võlgnik peab heastamisega rikkumise tagajärjed täielikult kõrvaldama.

⁶² RKTko nr 3-2-1-80-10, p-d 10-12.

2.3. Kohustuse rikkumine, mille täpne täitmine oli huvi püsimise eelduseks

VÕS § 116 lg 2 p 2 alusel on lepingu rikkumine oluline siis, kui pool rikkus kohustust, mille täpne järgimine oli lepingust tulenevalt teise poole huvi püsimise eelduseks. Säte on oma olemuselt sarnane VÕS § 116 lg 2 p-le 1. VÕS-i kommentaaride kohaselt peaks säte reguleerimisalaks olema lepingud, mille puhul täitmise aeg on võlausaldaja jaoks sedavõrd oluline, et selle ületamisega kaasneb automaatselt tema huvi kaotus täitmise vastu.⁶³ Kohtupraktika kohaselt peab huvi täpse täitmise vastu tulenema lepingust ehk olema lepingu sõlmimise hetkel võlgniku jaoks ettenähtav.⁶⁴ Kui pooled pole lepingus täitmise tähtpäevas kokku leppinud, ei pruugi võlgnikule olla ettenähtav, et tähtpäeva järgimine on võlausaldaja huvi püsimise eelduseks.⁶⁵

Näiteks sõlmivad A ja B omavahel lepingu, milles kohaselt A peab B suvepäevade jaoks ehitama ühekordseks kasutamiseks mõeldud sauna. Saun suvepäevadeks valmis ei saa, kuid A esitab heastamispakkumise, milles lubab, et ehitab sauna siiski valmis ning B saab sauna kuskil mujal kasutada. B-l sauna enam vaja ei lähe. Kirjeldatud asjaolude juures võib olla tegemist olulise rikkumisega VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes. A heastamine peaks olema lubamatu, kuna A oluline rikkumine VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes seisneb täitmisega viivitamises ja A huvi täitmise vastu piirdus lepingust tulenevalt ainult kokkulepitud tähtpäevaga.

Kohtupraktikas on aga asutud seisukohale, et VÕS § 116 lg 2 p 2 rakendusala ei ole piiratud ainult täitmise viivitamise juhtumitega, vaid võib hõlmata olukordi, kus kohustust täideti mittekohaselt.⁶⁶ Seega peaks viidatud säte reguleerimisalasse kuuluma juhtumid, kus kaubal või teenusel ei olnud omadusi, mis olid võlausaldaja huvi püsimise eelduseks lepingus. Kui pooled lepivad lepingus kokku kauba või teenuse osutamise omaduses, mis on võlausaldaja huvi püsimise eelduseks lepingu täitmise vastu VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes, siis sellise kohustuse rikkumise korral võib heastamine olla lubatav. Kaasuse teistest asjaoludest sõltuks, kas heastamise materiaalsed eeldused VÕS § 107 lg 1 p-des 1-3 võiksid anda võlausaldajale õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel. Näiteks

⁶³ Varul jt 2016, lk 612. Vt ka TlnRnKo nr 2-08-89601.

⁶⁴ RKTko nr 3-2-1-78-09, p 7, 11.

⁶⁵ *Id.*

⁶⁶ RKTko nr 3-2-1-110-08, p 13; TlnRnKo nr 2-08-59037, p 36.

Riigikohtu tsiviilkolleegium 01.12.2008 otsuses nr 3-2-1-110-08 leidis, et kasutusjuhendi puudus võib teatud juhtudel olla käsitatav müügilepingu olulise rikkumisena VÕS § 116 lg 2 p 2 mõttes, kui müüja teadmisel ostetakse kaamera selle kindlate funktsioonide kasutamiseks teatud kindlal ajal (nt teatud sünnimuse ajal), kuid kaamera eestikeelne kasutusjuhend ei ole piisav nende funktsioonide kasutamiseks.⁶⁷ Kirjeldatud lahendi asjaolude esinemise korral võiks võlgnik oma rikkumise VÕS § 107 lg 1 alusel heastada, andes võlausaldajale üle puuduoleva kasutusjuhendi. Ostja peaks heastamise takistamiseks sellest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel. On ebaselge, mis võiks õigustada ostjat heastamisest keelduda. Nimelt oleks ostjale kasutusjuhendi andmine mõistlik viis rikkumise heastamiseks VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Seega heastamise esimese materiaalse eeldusega probleeme ei tekiks. Seejärel peaks võlausaldaja heastamise takistamiseks tõendama, et rikkumise kõrvaldamine põhjustaks temale põhjendamatuid ebamugavusi või kulusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes. Kui ka VÕS § 107 lg 1 p 2 eeldusega probleeme ei ole, peaks võlausaldaja tõendama muud õigustatud huvi VÕS § 107 lg 1 p 3 mõttes heastamisest keeldumiseks. Kirjeldatud kaasuse asjaolude kontekstis võlausaldajal tõenäoliselt puuduks õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel.

2.4. Tahtlus või raske hooletus kohustuse rikkumisel

VÕS § 116 lg 2 p 3 kohaselt on rikkumine oluline ning annab võlausaldajale õiguse lepingust taganeda, kui võlgnik rikkus kohustust tahtlikult või raskelt hooletult. VÕS-i kommentaaride kohaselt on selline lepingu lõpetamise viis oma olemuselt karistusliku iseloomuga.⁶⁸ Sätte sõnastuse kohaselt ei ole selle rakendamiseks vajalik, et rikuti kohustust, mis oli võlausaldaja huvi püsimise eelduseks lepingu täitmise vastu või kohustust, mille tõttu jäi võlausaldaja oluliselt ilma sellest, mida ta lepingust saada lootis. Seega võib ka olemuselt mitteoluline rikkumine olla VÕS § 116 lg 2 p 3 mõttes oluline rikkumine, kui kohustust rikuti tahtlikult või raskelt hooletult. Riigikohtu praktika kohaselt võib VÕS § 116 lg 2 p 3 mõttes oluline rikkumine esineda siis, kui müüja ei teavita ostjat lepinguga seonduvatest puudustest, kui

⁶⁷ RKTko nr 3-2-1-110-08, p 13.

⁶⁸ Varul jt 2016, lk 613; Varul jt 2006, lk 403.

müüja ise teadis või pidi neid teadma.⁶⁹ VÕS § 107 ei anna aga selget alust heastamisest keeldumiseks, kui võlgnik rikkus oma kohustust tahtlikult või raskelt hooletult. Kui võlausaldajal ei oleks õigust heastamisest keeldumiseks, siis peaks heastamine olema lubatav. Oleks aga mõistlik, kui võlausaldajal saab heastamisest keelduda olukorras, kus võlgnik soovib heastada rikkumist, mille võlgnik ise põhjustas tahtlikult või raskelt hooletult. Vastasel korral ei saaks VÕS § 116 lg 2 p-s 3 peituv karistusfunktsioon väljenduda, kui võlgnikul oleks õigus oma rikkumine heastada ning võlausaldaja ei saaks sellest keelduda.

Sarnaselt VÕS-ile on PICC art 7.3.1(2)(c) kohaselt rikkumine oluline ning võlausaldajal õigus tehingust taganeda, kui võlgnik rikkus kohustust tahtlikult või raskelt hooletult. Õiguskirjanduses on leitud, et viidatud sätte funktsiooniks on võimaldada võlausaldajal tehingust väljuda selle lõpetamisega, kui võlausaldaja kaotab võlgniku suhtes usalduse.⁷⁰ Õiguskirjanduses on samuti leitud, et olukorras, kus võlgnik tahab heastada oma rikkumist, mille ta põhjustas teadlikult, on võlausaldajal õigus õigustatud huvi alusel PICC art 7.1.4(1) p-st (c) tulenevalt heastamisest keelduda.⁷¹ CISG-i kommentaaride kohaselt peaks võlausaldajal olema õigus heastamisest keelduda muu hulgas siis, kui rikkumine tõi kaasa pooltevahelise usalduse kaotuse (näiteks tegutses müüja petturlikult).⁷² DCFR art III. – 3:203(b) kohaselt võib võlausaldaja heastamisest keelduda, kui võlausaldajal on alust arvata, et võlgnik rikkus oma kohustust teadlikult. DCFR-i mõttes peaks võlgnik olema teadlik oma rikkumisest siis, kui ta rikkus kohustust tahtlikult või raskest hooletusest tulenevalt.⁷³

VÕS ei anna selgelt heastamisest keeldumiseks õigust, kui võlgnik rikkus oma kohustust tahtlikult või raskelt hooletult VÕS § 116 lg 2 p 3 mõttes. Olukorras, kus võlgnik rikkus oma kohustust tahtlikult, võiks lubada võlausaldajal heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, tuginedes õigustatud huvile heastamisest keeldumiseks. VÕS § 104 lg 5 kohaselt on tahtlus õigusvastase tagajärje soovimine võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel. Riigikohtu praktika kohaselt võib kohustuse rikkumine viidatud sätte mõttes olla

⁶⁹ RKTko nr 3-2-1-43-15, p 20.

⁷⁰ P.Schlechtriem. Termination and Adjustment of Contracts (under the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts). – European Journal of Law Reform 1999/1, No 2, lk 309; Vogenauer 2015, p 930; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2010, p 828.

⁷¹ Vogenauer 2015, p 848.

⁷² Schwenger 2010, lk 739.

⁷³ Selliselt on teadlikku rikkumist tõlgendanud nt Kruisinga 2011, pp 914-915.

õigusvastane siis, kui võlgnik põhjustab rikkumisega võlausaldajale kahju või muul viisil rikub kohustust õigusvastaselt, näiteks tahtlikult heade kommete vastaselt.⁷⁴ Näiteks saab B Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametilt (PRIA) ühtset pindalatoetust, mis muu hulgas näeb ette, et B peab hooldama oma heinamaad, sealhulgas seda korrapäraselt niitma. B on toetusest tuleneva heinamaa niitmise kohustuse lepinguga üle andnud oma naabrile A. Nimelt on A-l vajalikud vahendid, et B suurt heinamaad kiirelt ja efektiivselt niita. A küll niidab B heinamaad, aga jätab olulises osas selle tegemata. A rikkus oma lepingulist kohustust eesmärgiga, et B-l tekiks PRIA-ga probleemid ning PRIA nõuaks toetuslepingu rikkumisest tulenevalt B-lt kahju hüvitamist. A eesmärgiks on B-le majanduslike raskuste tekitamine, mille esinemisel nõustuks B oma maad A-le müüma.

Kirjeldatud kaasuse näol on A ja B vahelise lepingu rikkumine põhjustatud B poolsest tahtlusest VÕS § 104 lg 5 mõttes. Selline rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p 3 tähenduses. Kui A sooviks oma rikkumist heastada, lubades B-le, et niidab heinamaa täielikult ära, peaks B-l olema õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, tuginedes oma õigustatud huvile heastamisest keeldumiseks. B huvi on lepingus olla usaldusväärse lepingupartneriga, kes täidab oma kohustusi B ees heas usus ning vältides B-le kahju tekkimist. Kui A rikub seda pooltevahelist usaldust tahtlikult, ei saa B enam tugineda sellele, et A täidab edaspidi oma lepingulisi kohustusi heauskselt ning B huve silmas pidades. Seega tuleks B-le võimaldada heastamisest keeldumist. Kui B keeldub heastamisest, võib ta tehingust taganeda VÕS § 116 lg 2 p 3 alusel. Sellisel juhul säilib ka VÕS § 116 lg 2 p 3 mõte ja funktsioon ning A ei saaks B poolset tehingust taganemist vältida heastamispakkumise tegemisega VÕS § 107 alusel. Samuti võimaldavad rahvusvahelised instrumendid nagu PICC, CISG ja DCFR heastamisest keelduda, kui kohustust rikutakse teadlikult.

Põhimõtteliselt võiks heastamisest keeldumise õigust jaatada ka siis, kui võlgnik rikub oma kohustust raskest hooletusest. Raske hooletus on VÕS § 104 lg 4 kohaselt käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmine. Kui võlgnik rikub oma kohustust raskest hooletusest tulenevalt, võib eeldada, et võlgnik teab ning saab aru, et ta paneb toime rikkumise. Isegi juhul, kui võlgnik ei teadnud ega saanud aru oma rikkumise raskusest, loetakse seadusest tulenevalt, et võlgnik pidi teadma (VÕS § 15 lg 4) oma rikkumise olemust. Kui võlgnik rikub oma kohustust raskelt hooletult, siis on võlgnik olulisel määral jätnud järgimata käibes

⁷⁴ RKTko nr 3-2-1-15-09, p 14; RKTko nr 3-2-1-79-09, p 11.

vajalikku hoolt ning näiteks majandus- ja kutsetegevuses võib see tähendada ebaprofessionaalsust, mille tõttu on võlausaldajal ilmselt raske sellist võlgnikku tulevikus kohustuste täitmisel usaldada. Seega võiks võlausaldajal olla heastamisest keeldumise õigus VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel ka siis, kui võlgnik soovib heastada rikkumist, mille ta põhjustas raskest hooletusest tulenevalt. Sellise võlgniku suhtes tekib võlausaldajal ilmselt ka põhjendatud kahtlus, et võlgniku heastamine ebaõnnestub, mistõttu võib võlausaldajal olla õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes võimalikele põhjendamatute ebamugavuste põhjustamisele.

2.5. Rikkumine, millest võib eeldada kohustuse rikkumist edaspidi

VÕS § 116 lg 2 p 4 kohaselt on rikkumine oluline, kui kohustuse rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et teine lepingupool ei täida kohustusi ka edaspidi. VÕS-i kommentaaride kohaselt on sätte rakendusala problemaatiline ning säte ei tohiks rakendada siis, kui tegemist on kestvuslepinguga.⁷⁵ Riigikohus on näiteks leidnud, et VÕS § 116 lg 2 p 4 alusel võiks töövõtulepingu rikkumine olla oluline, kui võlgnikku on teavitatud lepingurikkumisest, kuid võlgnik pole mõistliku aja jooksul puuduseid töös parandanud.⁷⁶ Iseenesest on töövõtulepingust taganemine sellisel põhjusel VÕS § 116 lg 2 p 4 alusel kaetud juba VÕS § 647 lg 1 viimase alternatiiviga, mis reguleerib tellija õigust töövõtulepingust taganeda, kui tellija on töövõtjat puudustest teavitanud, kuid viimane ei ole puuduseid kõrvaldanud mõistliku aja jooksul pärast teavitamist.

VÕS § 116 lg 2 p 4 allikaks on PICC art 7.3.1(2)(d). VÕS § 116 lg 2 p 4 on praktiliselt sõnasõnalt üle võetud viidatud PICC-i artiklist. Õiguskirjanduse kohaselt rakendub PICC art 7.3.1(2)(d) olukorras, kus kohustust tuleb täita mitmes etapis või teatava perioodi jooksul, kuid artiklit ei saa rakendada selleks, et taganeda tehingust enne kohustuse sissenõutavaks muutumist.⁷⁷ VÕS § 116 lg 2 p-i 4 võib samuti rakendada olukordades, kus lepingut tuleb

⁷⁵ Varul jt 2016, lk 613 – 614.

⁷⁶ RKTko nr 3-2-1-112-16, p 19; RKTko nr 3-2-1-145-14, p 25.

⁷⁷ Vogenauer 2015, p 930; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2009, p 828.

täita ositi ning mõne osakohustuse rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et teine lepingupool ei täida ülejäänud kohustusi ka edaspidi.

Näiteks sõlmivad A ja B lepingu, mille kohaselt peab A valmistama B-le neli graveeringutega käsitöökappi ning iga kapi B-le erinevatel aegadel B-le üle andma. Esimene kapp tuleb B-le üle anda 1. juunil, teine 1. juulil, kolmas 1. augustil ning neljas 1. septembril. Esimest kolme kappi A üle ei anna. Sellisel juhul võib võlausaldajal esineda mõistlik põhjus eeldamiseks, et teine lepingupool ei täida kohustusi ka edaspidi, mistõttu on rikkumine oluline VÕS § 116 lg 2 p 4 mõttes. Enne, kui B jõuab tehingust taganeda VÕS § 116 lg 2 p 4 alusel, pakub A B-le rikkumise heastamist. Heastamine seisneks rikkumise kõrvaldamises ehk kolme üleandmata kapi üleandmises B-le.

Kui lepingulised kohustused on osadeks jaotatavad, võiks võlausaldaja esmalt hinnata, kas tal on õigus heastamisest keelduda iga lepingulise osakohustuses suhtes eraldi. Näiteks on võlausaldaja jaoks tähtis, et esimene kapp antakse temale üle juunis ning kui seda ei tehta, kaotab võlausaldaja huvi osakohustuse täitmise suhtes. Kui võlgnik pakub võlausaldajale rikkumise heastamist – esimese kapi üleandmist – võib võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Seega tuleks iga osakohustuse suhtes eraldi hinnata, kas võlausaldajal esineb õigus heastamisest keeldumiseks.

Problemaatiline on pigem see, kas võlausaldaja saaks keelduda ka viimase osakohustuse täitmisest, mille täitmise puhul ei ole võlgnik viivitusse sattunud. On küsitav, kas viimase kapi osas saab võlausaldaja heastamisest keelduda, kui täitmistähtpäev (1. september) ei ole kätte jõudnud. Nimelt ei ole tegemist veel kohustuse rikkumisega, mida võlgnik peaks heastada. Riigikohus on selgitanud, et lepingust, milles olevaid kohustusi tuleb täita osaliselt, saab tervikuna taganeda siis, kui võlausaldajal ei ole õigustatult enam osalise täitmise vastu huvi või kui rikkumine on oluline lepingu kui terviku suhtes.⁷⁸ Seega tuleks hinnata konkreetset osakohustuse rikkumist ning seda, kas rikkumine mõjutab teiste osakohustuste nõuetekohast täitmist. Kui võlausaldajal on osakohustuste rikkumisest tulenevalt tekkinud mõistliku põhjus VÕS § 116 lg 2 p 4 alusel eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi, on tegemist sellise olulise rikkumisega, mis õigustab võlausaldajal tehingust terviklikult taganeda. Kui võlgnik pakub oma osakohustuste rikkumiste heastamist ning lubab ka edaspidi oma kohustusi kohaselt täita, siis võib

⁷⁸ RKTko nr 3-2-1-67-09, p 15; RKTko nr 3-2-1-143-09, p 13.

võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, tuginedes oma õigustatud huvile heastamisest keeldumiseks. Võlausaldaja huvi seisneb selles, et võlausaldaja ei pea olema kohustatud jätkama lepingulist suhet poolega, kes korduvalt oma kohustusi täita ei suuda ning kelle suhtes on mõistlik alus eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi.

Praktikas võib esineda ka olukordi, kus võlgniku rikkumine seisneb mittekohases täitmises. Näiteks lepivad A ja B lepingus kokku, et A müüb ja toimetab B-le iga kuu 100 karpi niisutavat avokaadoõliga kreemi. Pärast kahte kuud avastab B, et niisutav kreem sisaldab väga vähe avokaadoõli ning koosneb valdavalt hoopis kookoseõlist, mida B kliendid tootesse ei soovinud. A pakub B-le rikkumise heastamist, lubades B-le üle anda lepingus kokkulepitud kaubad ning hoiduda tulevikus kohustuste rikkumisest.

Kirjeldatud kaasuse asjaolude kontekstis tuleks taaskord esmalt analüüsida, kas võlausaldajal esineb osakohustuse heastamisest keeldumise õigus VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-dest 1–3 tulenevalt. Kui rikkumine on selline, mis annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi, võib võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, tuginedes õigustatud huvile heastamisest keeldumiseks. Mõistliku põhjuse võib muu hulgas anda see, kui võlgnik rikub oma kohustusi tahtlikult. Näiteks PICC-i ametlike kommentaaride kohaselt võib tahtlik kohustuse rikkumine kaasa tuua olulise rikkumise PICC art 7.3.1(2)(d) mõttes.⁷⁹ PICC art 7.3.1(2)(d) kohaselt on rikkumine oluline, kui rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et teine lepingupool ei täida oma kohustusi ka edaspidi. Ka VÕS-i alusel tuleks jaatada olulist rikkumist VÕS § 116 lg 2 p 4 alusel, kui võlgnik rikub oma osakohustust tahtlikult. Tahtlik kohustuse rikkumine VÕS § 104 lg 5 mõttes annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi. Kui võlgnik soovib oma olulist rikkumist VÕS § 116 lg 2 p 4 mõttes heastada, on võlausaldajal õigustatud huvi heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel. Sellise võlgniku suhtes tekib võlausaldajal ilmselt ka põhjendatud kahtlus, et võlgniku heastamine ebaõnnestub, mistõttu võib võlausaldajal olla õigus heastamisest keelduda ka näiteks VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes võimalikele põhjendamatute ebamugavuste põhjustamisele.

⁷⁹ PICC Ofc Cmt 2016, p 255. Samasugusele seisukohale on asunud ka õiguskirjanduses: Vogenauer 2015, p 930; Vogenauer/Kleinheisterkamp 2010, p 829.

2.6. Täiendava tähtaja edutu möödumine

2.6.1. Heastamine täiendava tähtaja möödumisel

VÕS § 116 lg 2 p 5 kohaselt on rikkumine oluline, kui teine lepingupool ei täida ükskõik, millist kohustust VÕS §-s 114 sätestatud täitmiseks antud täiendava tähtaja jooksul või teatab, et ta selle tähtaja jooksul kohustust ei täida. Kui võlgnik teatab, et ta oma kohustust ei täida VÕS § 116 lg 2 p 5 mõttes, siis pole mõeldav, et võlgnik sooviks oma rikkumist heastada. Keeldumine täitmisest on oluline rikkumine ning annab võlausaldaja õiguse lepingust kohe taganeda. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse aga, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks siis, kui võlgnik ei keeldu oma rikkumise heastamisest, kuid ei kõrvalda oma rikkumist võlausaldaja poolt määratud mõistliku täiendava tähtaja jooksul.

VÕS § 116 lg 2 p-i 5 kommentaaride kohaselt võib võlausaldaja anda võlgnikule täiendava tähtaja rikkumise kõrvaldamiseks siis, kui võlgnik on täitmisega viivitanud ning võlausaldaja soovib kindel olla, et täitmisega viivitamise puhul on tegemist olulise rikkumisega.⁸⁰ VÕS-i kommentaaride ning õiguskirjanduse kohaselt saab võlausaldaja viidatud sätet kasutada ka selleks, et mittekohane rikkumine muuta oluliseks rikkumiseks täiendava tähtaja möödumisega.⁸¹ Näiteks kui võlgnik on võlausaldajale üle andnud mittekohase kauba, kuid võlgnik ei kõrvalda kaubal esinevaid puuduseid täiendava tähtaja jooksul, on rikkumine oluline VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel.

Käesoleva alapeatüki analüüsis tuleb eristada kahte erinevat liiki rikkumisi: esiteks rikkumisi, mis seisnevad kohustuse mittetäitmisel (täitmisega viivitamises) ning teiseks rikkumisi, mis seisnevad mittekohases täitmisel (näiteks puudustega asjas või töös).

Näiteks sõlmivad A ja B müügilepingu, mille kohaselt kohustub A ostjale B müüma maali 1. juuniks. 1. juuniks A maali B-le üle ei anna. B annab müüjale mõistliku täiendava tähtaja VÕS § 114 lg 1 alusel kaks nädalat, et kohustus täita. Selle aja sees on müüjal reaalne võimalus oma kohustus täita ning maal B-le üle anda. VÕS-i kommentaaride kohaselt on

⁸⁰ Varul jt 2016, lk 610; Varul jt 2006, lk 401-402.

⁸¹ Varul jt 2016, lk 610; V. Kõve. Lepingu ühepoolse lõpetamisega seonduvad küsimused võlaõigusseaduses. – Juridica IV/2003, lk 231.

VÕS § 114 mõttes tähtaeg mõistlik, kui selle aja sees on võlgnikul reaalne võimalus oma kohustus kohaselt täita.⁸² Võlgnik aga ei anna maali võlausaldajale üle kahe nädala jooksul. Täiendava mõistliku tähtaja möödumisel esitab võlgnik võlausaldajale hoopis heastamispakkumise, milles soovib oma rikkumist heastada ühe nädalaga. Võlausaldajal on kirjeldatud juhul õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Nimelt peaks heastamine olema ebamõistlik, kui kohustuse täitmisega viivitamine on ebamõistlik. Kohustuse täitmisega viivitamine on ebamõistlik siis, kui mõistlik täiendav tähtaeg kohustuse täitmiseks on möödas.

Sarnaselt VÕS § 116 lg 2 p-le 5 tekib PICC art 7.3.1(3) alusel võlausaldajal õigus tehingust taganeda, kui võlgnik ei täida oma kohustust võlausaldaja poolt määratud täiendava tähtaja jooksul. Viidatud PICC-i artikkel ei nimeta sellist rikkumist oluliseks rikkumiseks, vaid sätestab võlausaldajale täiendava aluse tehingust taganemiseks. PICC-is on täiendava tähtaja andmist reguleeritud art-lis 7.1.5. Viidatud artikli lõike kolm ning PICC art 7.3.1(3) kohaselt võib tehingust taganeda siis, kui kohustuse täitmiseks määratud mõistlik täiendav tähtaeg on möödas. Õiguskirjanduses on leitud, et kuigi võlgnikul on rikkumise korral õigus oma rikkumine heastada PICC art 7.1.4 kohaselt, siis olukorras, kus võlgnik ei täida oma kohustust täiendava mõistliku tähtaja jooksul, võib tal selline õigus puududa ning võlausaldajal tekib hoopis õigus tehingust taganeda.⁸³ Seega PICC-i alusel, kui kohustuse rikkumine seisneb täitmisega viivitamises, mida võlgnik mõistliku täiendava tähtaja jooksul ei kõrvalda, peaks täiendava tähtaja möödumise järgselt heastamine olema ebamõistlik.

CISG art 49(1)(b) kohaselt on ostjal õigus tehingust taganeda, kui rikkumine seisneb kohustusega viivitamises ning võlausaldaja poolt määratud mõistlik täiendav tähtaeg on möödas. Viidatud CISG-i artikkel ei nimeta sellist rikkumist oluliseks rikkumiseks, vaid sätestab võlausaldajale täiendava aluse tehingust taganemiseks. Kui täiendav mõistlik tähtaeg saab mööda, peaks võlausaldajal olema CISG art 48(2) alusel õigus heastamisest keelduda. Nimelt on õiguskirjanduses asutud seisukohale, et CISG võimaldab heastamisest keelduda, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele, kui rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ning võlgnik ei kõrvalda oma rikkumist täiendava mõistliku tähtaja jooksul.⁸⁴

⁸² Varul jt 2016, lk 587; Varul jt 2006, lk 389.

⁸³ Vogenauer 2015, p 852.

⁸⁴ Schwenzer 2016, p 767; Honnold/Flechtner 2009, p 319; E. C. Schneider. The Seller's Right to Cure under the Uniform Commercial Code and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of

Sarnaselt CISG-ile, võimaldab ka PECL art 8:106(3) tehingust taganeda, kui kohustuse rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ning võlgnik ei kõrvalda oma rikkumist mõistliku täiendava tähtaja jooksul. PECL-i sõnastuse ning õiguskirjanduse kohaselt ei muutu rikkumine tingimata oluliseks seetõttu, et täiendav mõistlik tähtaeg rikkumise kõrvaldamiseks on möödunud.⁸⁵ PECL art 8:104 alusel on heastamine aga ainult siis välistatud, kui võlgniku rikkumine, mis seisneb täitmisega viivitamises, on oluline rikkumine. Järelikult PECL-i alusel täiendava tähtaja möödumine ei too automaatselt kaasa olukorda, kus rikkumine on oluline ning heastamine on lubamatu. DCFR art 3:503 kohaselt võib võlausaldaja tehingust taganeda, kui rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ning võlgnik ei kõrvalda oma rikkumist täiendava mõistliku tähtaja jooksul. Kui täiendav mõistlik tähtaeg on möödas, siis ei muutu rikkumine aga DCFR-i mõttes tingimata oluliseks rikkumiseks (DCFR art 3:502(1)). Heastamisest võib DCFR art 3:203(a) kohaselt keelduda aga siis, kui täitmisega viivitamin on oluline rikkumine.

Järelikult PICC ja CISG võimaldavad võlausaldajal heastamisest keelduda, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele, kui võlgnik pakub täitmisega viivitamise heastamist pärast mõistliku täiendava tähtaja möödumist. PECL-i ja DCFR-i alusel ei ole võlausaldajal sellisel puhul selgelt õigust heastamisest keelduda. Nimelt peab täitmisega viivitamin olema oluline rikkumine, enne kui heastamisest võib keelduda. Täiendava tähtaja möödumine PECL-i ja DCFR-i alusel ei muuda täitmisega viivitamist tingimata oluliseks rikkumiseks. VÕS-i alusel võiks pigem võimaldada võlausaldajal heastamisest keeldumist, kui mõistlik täiendav tähtaeg kohustuse täitmiseks on möödunud. VÕS-i alusel muutub täitmisega viivitamin täiendava tähtaja möödumisel oluliseks rikkumiseks (VÕS § 116 lg 2 p 5). Kui täitmisega viivitamin on oluline rikkumine, siis rahvusvahelised instrumendid PICC, CISG, PECL ja DCFR võimaldavad heastamisest keeldumist. Samuti võiks heastamisest keeldumise õigust õigustada sellega, et võlausaldaja ei peaks taluma võlgniku heastamist, kui võlgnikul oli sisuliselt võimalik oma rikkumine kõrvaldada mõistliku tähtaja jooksul, kuid ta otsustas seda mitte teha.

Kui rikkumine ei seisne täitmisega viivitamises, vaid mittekohases täitmises, võib võlausaldajal samuti olla õigus heastamisest keeldumiseks, kui määratud täiendav tähtaeg

Goods. – Arizona Journal of International & Comparative Law 69/1989, pp 86-87 (edaspidi: Schneider 1989); Honnold 1999, p 319.

⁸⁵ Lando/Beale 2000, pp 373-374.

rikkumise kõrvaldamiseks on möödunud. Näiteks müüb A ostjale B sülearvuti. Sülearvuti ei vasta lepingutingimustele, kuna pole eesmärgipäraselt kasutatav VÕS § 217 lg 2 p 2 mõttes. Nimelt lülitub sülearvuti tihti iseeneslikult välja ning vajab seetõttu aku väljavahetamist. Ostja B annab müüjale A täiendava mõistliku tähtaja kaks nädalat aku väljavahetamiseks. Kaks nädalat on aeg, mille jooksul oleks müüja võimeline rikkumist kõrvaldama. Võlgnik kahe nädala jooksul rikkumist ei kõrvalda. Selle asemel teeb võlgnik tähtaja möödumise järgselt võlausaldajale heastamispakkumise, milles soovib oma rikkumist heastada nädala aja jooksul. Kirjeldatud olukorras võiks võlgnikul olla õigus heastamisest keelduda. Pole aga selge, kas võlausaldaja võiks heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Heastamine on ebamõistlik siis, kui täitmisega viivitamine on ebamõistlik või kui heastamine ei kõrvalda rikkumise kõiki tagajärgi. Kui aga rikkumine seisneb mittekohases täitmisel, mille võlgniku heastamine võib kõrvaldada, saab heastamine olla mõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Rahvusvahelistest instrumentidest võib selgelt ainult DCFR art III.-3:203 punktist (c) välja lugeda võlausaldaja õiguse keelduda mittekohase täitmise heastamisest pärast täiendava mõistliku tähtaja möödumist. DCFR art III. – 3:203(c) kohaselt võib võlausaldaja keelduda heastamisest, kui võlausaldajal on alust arvata, et võlgnik ei heasta oma rikkumist mõistliku aja jooksul. Olukorras, kus võlgnik juba pole seda teinud (kohustust täitnud mõistliku täiendava tähtaja jooksul), võiks viidatud DCFR-i sätte anda aluse heastamisest keeldumiseks. PICC-i õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et DCFR art III.-3:203 punkt (c) võib olla eeskujuks ka PICC-i alusel heastamisest keeldumiseks õigustatud huvi alusel. Seega rahvusvahelistest instrumentidest PICC ja DCFR võimaldavad põhimõtteliselt võlausaldajal mittekohase täitmise heastamisest keelduda, kui võlausaldaja poolt määratud täiendav mõistlik tähtaeg mittekohase täitmise kõrvaldamiseks on möödunud.

VÕS-i alusel tuleks jaatada võlausaldaja õigust mittekohase täitmise heastamisest keelduda, kui võlgnik tahab oma rikkumist heastada pärast mõistliku täiendava tähtaja möödumist. Võlausaldaja võiks heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 1 p 3 alusel, tuginedes õigustatud huvile heastamisest keeldumiseks. Nimelt esineb võlausaldajal õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, kui võlgnik ei täida oma kohustust määratud täiendava tähtaja jooksul. Võlausaldaja huvi seisneb esiteks võlausaldaja õiguspärases ootuses, et pärast täiendava tähtaja möödumist, võib ta kasutada kõiki õiguskaitsevahendeid, sealhulgas tehingust taganeda VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel. VÕS § 116 lg 2 p 5 funktsioon on VÕS-i kommentaaride kohaselt võlausaldajale kindluse andmine, et rikkumine on oluline ning et ta võib tehingust

taganeda.⁸⁶ Ka rahvusvaheliste instrumentide õiguskirjanduses on täiendavale tähtajale omistatud samasugune funktsioon.⁸⁷ Kui võlausaldajal ei oleks heastamisest keeldumise õigust, peaks ta heastamist lubama ning taganemine VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel oleks võimatu. See tähendab, et võlausaldaja ei saaks seda kindlust, et ta võib tehingust taganeda, mida VÕS § 116 lg 2 p 5 peaks võlausaldajale andma. Teiseks seisneb võlausaldaja õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks selles, et võlausaldaja ei pea lepingus olema poolega, kelle tegevusest tulenevalt on võlausaldajal põhjendatud kahtlus, et pool ei täida oma kohustusi ka täiendava tähtaja möödumise järgselt. Selline põhjendatud kahtlus võib võlausaldajal tekkida siis, kui võlgnik ei täida oma mittekohast täitmist mõistliku täiendava tähtaja jooksul. Seega olukorras, kus võlausaldaja on määranud täiendava tähtaja mittekohase täitmise kõrvaldamiseks, on võlausaldajal õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, kui võlgnik pakub heastamist täiendava tähtaja möödumise järgselt. Mittekohase täitmise heastamisest keeldumise õigust võib õigustada veel see, et pole mõistlik võimaldada võlgnikule kahte perioodi rikkumise kõrvaldamiseks olukorras, kus tal juba korra oli võimalik täiendava mõistliku tähtaja jooksul oma rikkumine kõrvaldada, kuid ta otsustas seda mitte teha.

Õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks ei tohiks esineda aga siis, kui rikkumise näol on tegemist ebaolulise rikkumisega. VÕS-i kommentaaride kohaselt ei muutu ebaoluline rikkumine oluliseks rikkumiseks VÕS § 116 lg 2 p 5 mõttes, kui täiendav mõistlik tähtaeg on möödunud.⁸⁸ Sellisel juhul ei tohiks võlausaldajal olla ka heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik pakub heastamist täiendava tähtaja möödumisel. Näiteks kui B poolt ostetud sülearvuti ei vasta lepingutingimustele seepärast, et selle klaviatuuri üks klahv ei tööta korralikult, peaks heastamisest keeldumise õigus olema välistatud ka pärast täiendava tähtaja möödumist. Nimelt on sellisel juhul tegemist ebaolulise rikkumisega ning täiendava tähtaja möödumine ei muuda seda rikkumist oluliseks.

⁸⁶ Varul jt 2016, lk 610.

⁸⁷ Vogenauer 2015, p 851; Schwenger 2016, pp 755-756; J. Lookofsky. Understanding the CISG: A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Third Edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008, p 122.

⁸⁸ Varul jt 2016, lk 611.

2.6.2. Heastamine täiendava tähtaja kestel

Eelmises alapeatükis analüüsiti heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik pakkus heastamist täiendava tähtaja möödumise järgselt. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik pakub heastamist enne, kui täiendav tähtaeg, mille võlausaldaja VÕS § 116 lg 2 p 5 ja 114 lg 1 alusel määras, möödub.

VÕS § 107 sõnastuse kohaselt on võimalik heastamist pakkuda pärast seda, kui võlgnik on VÕS § 116 lg 2 p 5 ja § 114 alusel määranud võlgnikule täiendava tähtaja kohustuse täitmiseks. Nimelt on heastamine VÕS § 107 lg 1 kohaselt välistatud üksnes siis, kui võlausaldaja on tehingust taganenud, selle üles öelnud või nõudnud kohustuse täitmise asemel kahju hüvitamist. Järelikult täiendava tähtaja kestel on heastamine, sh heastamispakkumise tegemine, sätte sõnastuse kohaselt võimalik. VÕS-i kommentaarides on sarnaselt asutud seisukohale, et heastamisele asumine täiendava tähtaja kestel on võimalik.⁸⁹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi täiskoosseis 6.04.2018 otsuses nr 2-15-3965 käsitles heastamise ja täiendava tähtaja vahet. Viidatud lahendi asjaolude kohaselt sõlmisid hageja ja kostja lepingu, mille kohaselt pidi kostja hagejale võõrandama rajatava äri- ja eluhoone.⁹⁰ Asjaolude kohaselt pidi kostja valmis saama hoone 0-tsükli ehitusega 31. jaanuariks, mis aga kostjal ei õnnestunud. Rikkumise järgselt andis hageja kostjale kaks nädalat täiendavat tähtaega, et rikkumine kõrvaldada. Pärast täiendava tähtaja teate kättesaamist esitas kostja hagejale heastamispakkumise, mille kohaselt lubas oma rikkumise heastada kahe kuuga. I ja II astme kohtud leidsid, et heastamine on lubatav ning vastab VÕS § 107 lg 1 p-des 1-3 sätestatud nõuetele.⁹¹ Seevastu leidis Riigikohtu tsiviilkolleegium, et heastamine on välistatud, kui võlausaldaja on võlgnikule määranud kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja.⁹² Nimelt viitas kolleegium VÕS § 101 lg-le 2, mille kohaselt võib võlausaldaja kohustuse rikkumise korral kasutada eraldi või koos kõiki õiguskaitsevahendeid, mida saab üheaegselt kasutada, kui seadusest või lepingust ei tulene teisiti. Viidatud sätte rakendamise eelduseks on, et täiendava tähtaja ja heastamise puhul on tegemist õiguskaitsevahenditega. Kolleegium selgitas, et kuigi täiendav tähtaeg ja

⁸⁹ Varul jt 2016, lk 504.

⁹⁰ RKTko nr 2-15-3965, p 13.

⁹¹ TlnRko nr 2-15-3965/88, p 5, 12.

⁹² RKTko nr 2-15-3965, p 18-19.

heastamine ei ole reguleeritud VÕS § 101 lg-s 1 õiguskaitsevahenditena, on mõlemad kohustuse rikkumisel kohaldatavad tagajärjed, mis õigustaks VÕS § 101 lg-s 2 sätestatud põhimõtte rakendamise.⁹³ Järelikult kehtiva kohtupraktika kohaselt on täiendava tähtaja ja heastamise üheaegne kasutamine välistatud, mis tähendab, et täiendava tähtaja kestel ei saa võlgnik heastamisele asuda, sh heastamispakkumist teha. Kuna võlgnik ei saa heastamisele asuda, ei pea võlausaldaja ka heastamisest keelduma, et seda takistada.

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi lahendus, et täiendav tähtaeg ning heastamine ei saa üheaegselt esineda, võib praktikas tekitada probleeme. Kui täiendava tähtaja andmise järgselt ei saa heastamisele asuda, siis ei saa ka võlgniku heastamisele asumisel võlausaldaja täiendavat tähtaega määrata. Näiteks müüb A ostjale B sõidusauto. Kui A sõiduauto ostjale üle annab, selgub, et sõiduautol esinevad mitmed puudused, sh ei tööta suunatuled, süsinikdioksiidi heitkogus ei vasta seaduses kehtestatud nõuetele ning rehvides kaob nõutav õhurõhk ebatavaliselt kiiresti ära. A esitab heastamispakkumise, milles lubab oma rikkumise heastada. B ei keeldu A heastamisest ning A asub oma rikkumist heastama. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi viidatud lahendi kohaselt ei tohiks B-l olla õigus A-le täiendavat tähtaega määrata ajal, mil A oma rikkumist heastab. Kui võlausaldaja ei saa täiendavat tähtaega võlgnikule heastamise ajal määrata, ei muutuks rikkumine oluliseks rikkumiseks VÕS § 116 lg 2 p 5 mõttes. Seega heastamise ebaõnnestumisel peaks võlausaldaja võlgnikule VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel määrama täiendava tähtaja, et rikkumine muutuks oluliseks viidatud sätte alusel. Arsi Pavelts on pidanud kirjeldatud olukorda oma doktoritöös ebaõigeks, kuna see võimaldaks võlgnikul võlausaldajaga manipuleerida ning täiendava tähtaja määramist heastamise perioodi võrra edasi lükata.⁹⁴ Viidatud doktoritöös on autor leidnud, et võlgnik ei tohiks saada omaale „topeltperioodi“ rikkumise kõrvaldamiseks.⁹⁵ Kirjeldatud probleemist oleks võimalik üle saada selliselt, et heastamisperioodi ebaõnnestumisega lugeda, et on möödunud ka mõistlik täiendava tähtaeg ning võlausaldaja võib kasutada kõiki õiguskaitsevahendeid, mida võib kasutada siis, kui täiendav tähtaeg on möödunud, sh VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel tehingust taganeda.

Kolleegiumi seisukohale, mille kohaselt täiendav tähtaeg ja heastamine ei saa üheaegselt esineda, alternatiivne seisukoht võiks olla selline, kus täiendava tähtaja kestel saab

⁹³ *Id.*, p 18.

⁹⁴ Pavelts 2016, lk 103.

⁹⁵ *Id.*

heastamist pakkuda ning heastamisele asuda. Sellisel juhul, et heastamist takistada, peaks võlausaldaja heastamisest keelduma. Heastamisest keeldumise õiguse käsitus võiks kirjeldatud olukorras sarnaneda heastamisest keeldumise õiguse käsitlusega, kui heastamist pakutakse täiendava tähtaja möödumisel. Näiteks B annab A-le täiendava mõistliku tähtaja kaks nädalat, mille jooksul peab A oma rikkumise kõrvaldama ning asja üle andma. A esitab heastamispakkumise täiendava tähtaja kestel, lubades rikkumise heastada ühe kuuga. Võlausaldajal võiks olla õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele, kuna täiendav tähtaeg juba on mõistlik periood, mille jooksul võlgnik saab oma kohustust täita. Täiendava mõistliku tähtaja ületamisega (rikkumise heastamisega nt kahe kuu jooksul) oleks tegemist ebamõistliku viivitusega kohustuse täitmises. Kui rikkumine seisneb aga mittekohases täitmises, siis sellisel juhul võib võlausaldaja keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel, tuginedes oma õigustatud huvile heastamisest keelduda. Võlausaldaja õigustatud huvi seisneb tema õiguspärase ootuse kaitses ning selles, et ta ei pea olema sunnitud lepingut jätkama poolega, kelle suhtes on võlausaldajal põhjendatud kahtlus, et pool ei täida oma kohustusi täiendava mõistliku tähtaja jooksul.

2.6.3. Heastamine täiendava tähtaja kokkuleppimisel

Lepingu pooled võivad lepingus kokku leppida lepingu rikkumise järgses täiendavas tähtajas, mille jooksul võib võlgnik oma rikkumist kõrvaldada. Arvestades heastamise ja täiendava tähtaja sisulist samasust, tekib küsimus, kas kokkulepe täiendavas tähtajas välistab heastamisele VÕS §-s 107 tuginemise. Kui heastamine on välistatud, siis ei pea võlausaldaja otsima õigustust heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel. Heastamine poleks sellisel juhul võimalik nii täiendava tähtaja kestel kui ka selle möödumisel.

Näiteks müüb A ostjale B ehituslaudu. Pooled lepivad lepingus kokku, et A peab ehituslaudu B-le üle andma 1. juulil. Samuti lepivad nad kokku, et kui pooled rikuvad oma lepingulisi kohustusi, peavad nad andma rikkuvale poolele nädal aega täiendavat tähtaega rikkumise kõrvaldamiseks. A ei anna 1. juulil B-le ehituslaudu üle. Vastavalt lepingule määrab B A-le nädalase täiendava tähtaja. Pärast täiendava tähtaja teate kättesaamist esitab müüja B-le

heastamispakkumise, lubades oma rikkumise heastada kolme kuu pärast. Täitmistähtpäevast (1. juulist) kinnipidamine ei ole B jaoks iseenesest oluline.

Riigikohtu praktika kohaselt on heastamine täiendava tähtaja kestel välistatud.⁹⁶ Seega kirjeldatud kaasuse asjaolude juures ei saa A kohtupraktikast tulenevalt täiendava tähtaja kestel heastamisele asuda. Eelnev peaks tähendama ka seda, et B ei pea heastamise takistamiseks A heastamispakkumisest keelduma VÕS § 107 lg 2 alusel, kui A peaks täiendava tähtaja kestel heastamispakkumise B-le siiski tegema. Küll aga ei ole Riigikohtu praktikat arvestades välistatud heastamispakkumise tegemine pärast täiendava tähtaja möödumist, kuid enne võlausaldaja poolset taganemist.

Kirjeldatud kaasuse puhul võiks aga veel analüüsida, kas olukorras, kus pooled on kokku leppinud täiendavas tähtajas, on pooled välistanud võlgniku õiguse rikkumine heastada. Seega pole võlgnikul õigust oma rikkumist heastada nii täiendava tähtaja kestel kui ka selle möödumisel. Seadus ei sätesta, et olukorras, kus pooled on kokku leppinud täiendavas tähtajas, on heastamisele VÕS §-s 107 tuginemine välistatud. Selline järeldus võib tuleneda aga poolte kokkuleppe tõlgendamisest. Lepingu tõlgendamise meetodid on sätestatud VÕS §-s 29. VÕS § 29 lg 1 kohaselt lähtutakse lepingu tõlgendamisel poolte ühisest tahtest. VÕS § 29 lg 4 kohaselt, kui poolte ühist tegelikku tahet ei saa kindlaks teha, tõlgendatakse lepingut nii, nagu lepingupooltega sarnane mõistlik isik seda samadel asjaoludel pidi mõistma. Seega kui poolte ühist tahet selle osas, et heastamine on välistatud, ei saa selgeks teha, tuleks hinnata, kuidas sarnane mõistlik isik mõistaks täiendava tähtaja kokkuleppe mõju võlgniku õigusele rikkumine heastada.

Sarnane mõistlik isik ilmselt järeldaks, et pooled välistasid VÕS § 107 alusel heastamise, kui nad leppisid kokku täiendavas tähtajas, mille jooksul võlgnik võib oma rikkumist kõrvaldada. Sarnane mõistlik isik ei teeks tõenäoliselt vahet heastamise ning täiendava tähtaja vahel. Seega olukorras, kus pooled on kokku leppinud täiendavas tähtajas, mõistaks mõistlik isik seda kui kokkulepet rikkumise kõrvaldamise perioodis, sõltumata sellest, kuidas seda nimetatakse: heastamiseks või kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja jooksul. Heastamise ja täiendava tähtaja vahetegemise keerukus seisneb selles, et mõlemad instituudid on oma olemuselt väga sarnased. Täiendava tähtaja sisu on suunatud kohustuse täitmisele, rikkumise kõrvaldamisele. Samale eesmärgile on suunatud ka heastamine. Õiguskirjanduses on leitud, et ainus erinevus täiendava tähtaja ja heastamise vahel on see,

⁹⁶ RKTko 2-15-3965, p 18-19.

et heastamise puhul näitab rikkumise kõrvaldamiseks initsiatiivi võlgnik ning täiendava tähtaja määramisel võlausaldaja, kuid mõlemal juhul on lõppeesmärk samasugune.⁹⁷ Mõistlikute isikute jaoks ei ole ilmselt vahet, kumb pool täpselt initsiatiivi ülesse näitab, et rikkumist kõrvaldada. Nende jaoks on tähtis, mis saab pärast kohustuse rikkumist ja kui palju on võlgnikul aega oma rikkumine kõrvaldada. Kui pooled lepivad kokku kohustuse täitmise täiendavas tähtajas, siis eelduslikult lepivad nad kokku rikkumise kõrvaldamise tähtajas, välistades muud õiguslikud meetodid, mille abil kokkulepitud perioodi vältida saaks. Samal ajal tuleks iga kord hinnata poolte kokkulepet eraldi. Võib esineda selliseid poolte kokkuleppeid, mille kohaselt on selge, et täiendava tähtaja kokkuleppimises ei soovitud välistada võlgniku õigust rikkumist heastada. Seega iga kaasuse puhul tuleks olukorda hinnata kaasuse ja lepingu kokkuleppe spetsiifikat arvestades, kasutades selleks VÕS §-s 29 sätestatud tõlgendamise meetodeid.

2.6.4. Heastamine tingimuslikul taganemisel

VÕS § 116 lg 5 kohaselt võib VÕS §-s 114 nimetatud täiendava tähtaja andmisel võlausaldaja määrata, et juhul, kui teine lepingupool ei täida täiendava tähtaja jooksul oma kohustust, loeb võlausaldaja ennast lepingust taganenuks. Võlausaldaja ei või sel viisil lepingust taganeda, kui kohustus, mida lepingut rikkunud lepingupool täiendava tähtaja jooksul ei täitnud, moodustab tema lepingulistest kohustustes ebaolulise osa. VÕS § 116 lg 5 näol on tegemist tingimusliku taganemisega. On selge, et kui kohustuse täitmiseks määratud täiendav tähtaeg möödub, loetakse, et rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p 5 mõttes ning võlausaldaja on tehingust taganenud VÕS § 116 lg 5 alusel. Seega kui võlgnik esitab heastamispakkumise pärast täiendava tähtaja möödumist, on heastamine lubamatu ning välistatud VÕS § 107 lg 1 mõttes, kuna võlausaldaja on tehingust taganenud. Praktikas

⁹⁷ Sein 2012, lk 720; J. Yovel. Comparison Between Provisions of the CISG (Seller's Right to Remedy Failure to Perform: Article 48) and the Counterpart Provisions of the PECL (Articles 8:104 and 9:303). – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2005. – <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/yovel48.html> (17.04.2018); A. Rosett. UNIDROIT Principles and Harmonization of International Commercial Law: Focus on Chapter Seven. – Uniform Law Review 2/441, 1997, p 447.

pole aga tõenäoline, et võlgnik pakub heastamist pärast seda, kui tingimusliku taganemisavalduses määratud täiendav tähtaeg on möödunud, ehk võlausaldaja on tehingust taganenud. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse, millisel alusel saab võlausaldaja heastamisest keelduda aga siis, kui võlgnik esitab heastamispakkumise tingimusliku taganemisavalduse esitamise järgselt, kuid enne, kui täiendava tähtaeg on möödunud.

Näiteks müüb A ostjale B sülearvuti. Kui B sülearvuti kätte saab, siis selgub, et sülearvuti lülitab ennast iseeneslikult tihti välja, mistõttu ei ole sülearvutit võimalik eesmärgipäraselt kasutada. B esitab A-le tingimusliku taganemisavalduse VÕS § 116 lg 5 alusel, milles avaldab, et kui rikkumine ei ole kõrvaldatud kahe nädalaga, siis loeb B ennast lepingust taganenuks. Kui A saab B tingimusliku taganemisavalduse kätte, esitab ta päev hiljem B-le heastamispakkumise, milles lubab, et heastab oma rikkumise ühe kuuga.

Seadus ei anna kirjeldatud juhul selget juhust, mida võlausaldaja tegema peaks ning kas võlausaldaja peaks võlgniku heastamispakkumisest keelduma või on võlgnikupoolne heastamine automaatselt välistatud. Ka siin võib tugineda kehtivale Riigikohtu praktikale ning leida, et heastamine on välistatud, kui võlausaldaja on võlgnikule määranud täiendava tähtaja kohustuse täitmiseks.⁹⁸ Samal ajal võib tingimusliku taganemisavalduse esitamise korral olla heastamine välistatud hoopis muul põhjusel, kui heastamise ja täiendava tähtaja üheaegse kasutamise keelu tõttu. VÕS-i kommentaarides on asutud seisukohale, et tingimusliku taganemisavalduse esitamise korral ei saa võlgnik oma rikkumist enam heastada ning leping lõpeb täiendava tähtaja möödumisega.⁹⁹ Samal ajal ei ole päris selge, milline on sellise seisukoha õigusteoreetiline õigustus.

VÕS § 107 allikaks olev PICC art 7.1.4 pole kirjeldatud probleemi lahendamiseks sobiv, kuna PICC-i kohaselt võib rikkumist heastada ka siis, kui teine pool on lepingust taganenud (PICC art 7.1.4(2)). Seega PICC-i kohaselt võib võlgnik rikkumist heastada, kui võlausaldaja on määranud võlgnikule täiendava tähtaja rikkumise kõrvaldamiseks ning sidunud selle ebaõnnestumise taganemisega ning avalduses sätestatud täiendav tähtaeg on möödunud. PECL ja DCFR ei anna samuti juhust, miks heastamine võiks olla lubamatu tingimusliku taganemisavalduse esitamise korral. Seevastu CISG-i õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et võlgnik saab täiendava tähtaja kestel asuda rikkumist heastama, kui

⁹⁸ RKTKo nr 2-15-3965, p 18

⁹⁹ Varul jt 2016, lk 504.

võlausaldaja on esitanud tingimusliku taganemisavalduse.¹⁰⁰ Kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest, siis muutub heastamine lubatavaks.¹⁰¹ Põhjus, miks lubada heastamist, kui võlausaldaja ei keeldu sellest, seisneb võlgniku õiguses saada vastus oma heastamispakkumisele CISG art 48 lg-st 2 tulenevalt.¹⁰² Järelikult rahvusvahelised instrumendid ei anna samuti õigustust, miks heastamine võiks olla välistatud, kui võlausaldaja on esitanud tingimusliku taganemisavalduse.

Õigustus heastamise välistamiseks võib tuleneda VÕS § 107 lg 1 normi eesmärgist. Nimelt sätestab VÕS § 107 lg 1, et võlgnik ei saa rikkumist heastada, kui võlausaldaja on tehingust taganenud. VÕS § 107 lg 1 eeldus, et pärast taganemist ei või asuda heastamisele, eesmärk on kaitsta võlausaldaja õiguskindlust ja selgust, võimaldades võlausaldajal tugineda oma taganemise finaalsusele. Ilmselt samasugune selgus ja finaalsus peaks võlausaldajale tulenema ka siis, kui ta esitab taganemisavalduse, kuid seob taganemisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed tulevikus toimuva sündmusega. Järelikult VÕS § 107 lg 1 eesmärki silmas pidades, tuleks leida, et täiendava tähtaja möödumisega on võlausaldaja tehingust taganenud ning võlgnik ei saa heastama asuda täiendava tähtaja kestel. Seega tuleks VÕS § 107 lg 1 lauseosa "...kuni teine lepingupool ei ole lepingust taganenud..." mõista selliselt, et kuni teine lepingupool ei ole taganemisavaldust esitanud, sh tingimuslikku taganemisavaldust, on heastamisele asumine teoreetiliselt lubatav. Kui leida, et heastamine on tingimusliku taganemisavalduse esitamise järgselt lubamatu, siis ei pea ka tuvastama, millisel alusel saab võlausaldaja heastamisest keelduda. Võlausaldajal ei ole heastamisest keeldumise kohustust ning keeldumata jätmise korral ei muutu heastamine lubatavaks VÕS § 107 lg 2 mõttes.

Tingimuslik taganemine täiendava tähtaja möödumisel on keelatud siis, kui rikkumine on ebaoluline (VÕS § 116 lg 5 ls 2). Ebaolulised rikkumised võivad esineda eelkõige töövõtulepingutes. Näiteks oleks rikkumine ebaoluline olukorras, kus töövõtja ei saa terve maja värvimist tähtaegselt valmis, kuna maja uks ei ole värvitud. Selline rikkumine on terve lepingu kontekstis ilmselt ebaoluline ning tingimuslik taganemine VÕS § 116 lg 5 mõttes

¹⁰⁰ Schwenzer 2016, p 786; Schwenzer 2010, p 756; B. Piltz. Internationales Kaufrecht. Das UN-Kaufrecht in praxisorientierter Darstellung: 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2008, Abs. 5-237.

¹⁰¹ Vt Schwenzer 2016, p 786.

¹⁰² *Id.*

keelatud. Kui võlausaldajal ei ole tingimusliku taganemise õigust, siis on heastamine lubatav ning võlausaldajal ei esine heastamisest keeldumise õigust.

2.7. Vahekokkuvõte

Teise peatüki eesmärk oli analüüsida, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg-s 2 sätestatud juhtudel.

Analüüsist selgus, et olukorras, kus rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ning selline rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p-de 1 või 2 mõttes, on heastamine lubamatu ning automaatselt välistatud. Kui kohustuse rikkumine seisneb mittekohases täitmisel ja mitte kohustuse täitmata jätmises, pole kohe selge, kas võlausaldaja saab heastamisest keelduda. Seega võib heastamine olla teoreetiliselt lubatav. Kui kohustust rikuti tahtlikult või raske hooletuse tõttu VÕS § 116 lg 2 p 3 mõttes on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-s 3 sätestatud õigustatud huvi alusel. VÕS § 116 lg 2 p 4 korral on rikkumine oluline kui kohustuse rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et lepingupool ei täida oma kohustusi ka edaspidi. Viidatud sätte alusel võiks rikkumine olla oluline siis, kui rikuti lepingu osakohustust ning rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi. Kui osakohustuse rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi, võib võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel. VÕS § 116 lg 2 p 5 alusel on rikkumine oluline, kui võlgnik ei täida oma kohustust VÕS §-s 114 sätestatud mõistliku täiendava tähtaja jooksul. Samuti selgus analüüsist, et võlausaldajal peaks olema õigus heastamisest keelduda, olukorras, kus võlgnik tahab heastada oma rikkumist täiendava tähtaja möödumisel ning ka siis, kui ta soovib asuda heastama täiendava tähtaja kestel.

Teisest peatükist nähtub, et üldreeglina, kui rikkumine on oluline VÕS §-s 116 sätestatud alusel, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda. Ainus selge erand, kus tuleb täiendavalt hinnata kaasuse asjaolusid, selgitamaks, kas võlausaldajal esineb õigus

heastamisest keelduda, esineb siis, kui kohustuse rikkumine seisneb mittekohases täitmises ning selline rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p-s 1 või p-s 2 sätestatud alusel.

3. HEASTAMISEST KEELDUMISE ÕIGUS VÕS §-s 223 JA §-s 647 SÄTESTATUD OLULISE RIKKUMISE JUHTUDEL

3.1. Parandamise või asendamise võimatus

VÕS-i eriosas on olulise rikkumise juhtumeid reguleeritud VÕS §-s 223 ja VÕS §-s 647. Viidatud sätted reguleerivad müügi- ja töövõtulepingute olulist rikkumist. Müügilepingute puhul reguleerib olulist rikkumist VÕS § 223 ning töövõtulepingute puhul VÕS § 647. Müügi- ja töövõtulepingute olulise rikkumise regulatsioon on sisuliselt sama. VÕS § 223 ja VÕS § 647 täiendavad VÕS § 116 lg 2 olulise rikkumise aluste loetelu olukorras, kus võlgniku poolne kohustuse täitmine ei vasta lepingutingimustele. Nii müügi- kui ka töövõtulepingu puhul loetakse, et lepingut on oluliselt rikutud, kui: 1) parandamine või asendamine ei ole võimalik või; 2) parandamine või asendamine ebaõnnestub; 3) võlgnik õigustamatult keeldub parandamisest või asendamisest; 4) võlgnik ei paranda või asenda mõistliku aja jooksul pärast talle lepingutingimustele mittevastavusest teatamist. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse heastamisest keeldumise õigust olukorras, kus rikkumine on oluline, kuna rikkumise parandamine või asendamine ei ole võimalik.

Näiteks müüb A B-le kasutatud nutitelefoni. B saab telefoni kätte. Telefoni kasutades selgub, et telefonil esinevad mitmed puudused: mh ei saa telefoniga helistada, kuna telefon katkestab iseeneslikult kõned. B nõuab VÕS § 222 lg 1 alusel asja parandamist või alternatiivselt selle asendamist. Seejärel selgub, et telefoni asendamine ei ole võimalik, kuna teist samasugust või sarnaste omadustega telefoni enam ei müüda ning ei toodeta. Ühtlasi pole parandamine võimalik. Ei ole tõenäoline, et olukorras, kus müüja on ise ostjale teada andnud, et asja parandamine või asendamine ei ole võimalik, pakuks müüja veel asja heastamist VÕS § 107 alusel. Heastamispakkumise tegemine oleks mõeldav siis, kui VÕS § 107 võimaldaks võlgnikule veel täiendavaid viise rikkumise kõrvaldamiseks kui parandamine või asendamine. Kui VÕS § 107 ei võimalda täiendavaid rikkumise kõrvaldamise viise, siis saab asuda seisukohale, et olukorras, kus asja parandamine või asendamine ei ole võimalik, ei ole rikkumine enam heastatav. Kui rikkumine pole heastatav, siis pole vaja analüüsida ka heastamisest keeldumise õigust. Samal ajal sätestab VÕS § 107 lg 1, et rikkumise võib heastada muu hulgas mittekohase täitmise parandamisega või asendamisega. Sätte sõnastusest tulenevalt saab järeldada, et heastamisviise peaks olema rohkem kui

parandamine või asendamine, kuid jääb selgusetuks, mis need muud heastamisviisid võiksid olla. Näiteks võib tekkida küsimus, kas heastamine muul viisil kui parandamisega või asendamisega võib olla tegemist siis, kui võlgnik pakub võlausaldajale hoopis teist liiki asja või teenust.

Näiteks müüb A B-le kasutatud nutitelefoni, millel esinevad olulised puudused. Ostja nõuab asja parandamist või asendamist. Müüja teatab ostjale, et asja parandamine või asendamine ei ole võimalik, kuid pakub ostjale hoopis sülearvutit madalama hinnaga. Alternatiivselt, kui ostjale ei sobi pakutav sülearvuti, siis lubab müüja, et võib rikkumise heastamiseks lõhkuda ostja küttepuid. Isegi kui lugeda, et kirjeldatud olukorras pakkus müüja heastamist muul viisil VÕS § 107 mõttes, siis on ostjal õigus sellisest heastamisest keelduda. Nimelt VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes on heastamine ebamõistlik siis, kui see ei kõrvalda rikkumise tagajärgi. Kirjeldatud kaasuse asjaolude kohaselt teist liiki asja pakkumine või teenuse osutamine ei kõrvalda esialgse rikkumise tagajärgi, mis seisnevad nutitelefoni mittevastavuses lepingutingimustele.

Praktikas ei tohiks aga väga sageli esineda olukordi, kus parandamine või asendamine ei ole võimalik. Parandamine peaks võimatu olema eelkõige siis, kui puuduvad vahendid või teadmised parandamiseks või asja või töö olemusest tulenevalt ei saa asja või tööd parandada või on muul objektiivsel põhjusel parandamine võimatu. Kui parandamine ei ole võimalik, peaks rikkumist heastama asendamisega. Näiteks Riigikohtu tsiviilkolleegium 27.10.2013 otsuses nr 3-2-1-128-13 leidis, et rikkumist saab heastada asendustehingu tegemisega, pakkudes üürnikule teist üüripinda olukorras, kus pooled on kokku leppinud konkreetse ruumi üürimises, mida üürileandja ei saa enam välja üürida.¹⁰³ Rikkumise heastamist asendamisega on käsitletud ka Tallinna Ringkonnakohtu 25.01.2012 otsuses nr 2-09-15169/21. Viidatud ringkonnakohtu tsiviilasja asjaolude kohaselt sõlmisid müüja ja ostja lepingu, mille kohaselt pidi müüja valmistama ja kooli kohale toimetama koolimööbli.¹⁰⁴ Müüja ei saanud kokkulepitud ajaks mööblit lepingule vastavalt valmis, kuid heastas oma rikkumise sellega, et toimetas kooli asendusmööbli ajaks, mil müüja kokkulepitud mööblit valmistas. Kohus leidis, et selline heastamisviis on nõuetekohane.¹⁰⁵ Praktikas ei tohiks seega sagedad olla olukorrad, kus rikkumine on oluline tulenevalt sellest, et rikkumise

¹⁰³ RKTko nr 3-2-1-128-13.

¹⁰⁴ TlnRnKo nr 2-09-15169/21, p-d 1-11.

¹⁰⁵ *Id.*, p 46. Samas asjas HMKo nr 2-09-15169/10.

parandamine või asendamine ei ole võimalik. Kui parandamine või asendamine ei ole võimalik, ei ole tõenäoline, et võlgnik veel heastaks oma rikkumist VÕS § 107 alusel.

3.2. Parandamise või asendamise ebaõnnestumine

Kui asja parandamine või asendamine ebaõnnestub ning võlgnik pakub rikkumise heastamist ebaõnnestumise järgselt, pole selge, mille alusel saab võlausaldaja heastamisest keelduda. VÕS-i kommentaaride kohaselt on parandamine või asendamine ebaõnnestunud siis, kui parandamise järgselt ilmneb puudus uuesti.¹⁰⁶

Näiteks müüb A ostjale B tootmisliini. Tootmisliini paigaldamise järgselt B tootmishoonesse selgub, et tootmisliin ei tööta. Tootmisliinil esinevad olulised puudused. Müüja parandab tootmisliini ära. Mõni päev pärast parandamist esineb samasugune puudus uuesti ning tootmisliin lakkab taaskord töötamast. Kirjeldatu puhul on tegemist olulise rikkumisega VÕS § 223 lg 1 mõttes. Kui võlgnik pakuks ebaõnnestumise järgselt heastamist, pole selge, kas võlausaldajal on õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-des 1–3 sätestatud alustel. Asjaolu, et võlgnik on juba korra saanud võimaluse oma rikkumist parandada või asendada, ei tohiks heastamist automaatselt välistada.¹⁰⁷ Kui võlgniku heastamine võimaldab teoreetiliselt rikkumist kõrvaldada, peaks heastamine olema mõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Samas võib parandamise või asendamise ebaõnnestumise järgselt olla võlausaldajal õigus uuest heastamispakkumisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes põhjendamatute ebamugavuste tekitamisele.

¹⁰⁶ Varul jt 2007, lk 64; P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus III. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2009, lk 88.

¹⁰⁷ Ka siis, kui heastamine ebaõnnestub, pole välistatud, et võlgnik võiks veel teist korda (või ka kolmandat korda) oma rikkumist heastada. Iga heastamispakkumist peaks eraldi hindama, analüüsides, kas võlausaldajal on õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-de 1-3 alusel. Rahvusvahelistes instrumentides lubatakse samuti rikkumist heastada senikaua, kuni võlausaldajal tekib õigus heastamisest keeldumiseks: Vogenauer 2015, p 847; Schwenger 2016, pp 765 – 766.

3.3. Parandamisest või asendamisest õigustamatu keeldumine

VÕS § 223 lg 1 ja VÕS § 647 lg 1 teise alternatiivi kohaselt on rikkumine oluline siis, kui võlgnik keeldub õigustamatult parandamisest või asendamisest. Näiteks müüb A ostjale B telefoni. Pärast telefoni üleandmist selgub, et telefonil esinevad mitmed puudused. B teavitab A-d telefonil esinevatest puudustest ning nõuab asja parandamist VÕS § 222 lg 1 alusel. Kui asja parandamine VÕS § 222 lg 1 mõttes ei põhjusta müüjale võrreldes teiste õiguskaitsevahendite kasutamisega ebamõistlikke kulusid või põhjendamatuid ebamugavusi, on asja parandamisest keeldumine õigustamatu. Ilmselt olukorras, kus müüja keeldub asja parandamisest või asendamisest, pole tal huvi oma rikkumist heastada VÕS § 107 alusel. Kui võlgnik ei taha heastada oma rikkumist, ei ole vaja käsitleda ka heastamisest keeldumise õigustatust.

Teoreetiliselt võib esineda aga olukord, kus võlausaldaja nõuab õigustatult asja asendamist VÕS § 222 lg 1 alusel, millest müüja keeldub, soovides asja parandada. Kui müüja keeldub õigustamatult asja asendamisest, on tegemist õigustamatu keeldumisega VÕS § 223 lg 1 mõttes. Asja asendamisest õigustamatu keeldumise korral saab rikkumisest oluline rikkumine VÕS § 223 lg 1 mõttes. Müüja pakkumist asi asendamise asemel hoopis asi parandada, tuleks käsitleda heastamispakkumisena. Seejärel peaks analüüsima, kas võlausaldajal on võlgniku parandamisest keeldumise õigus VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-des 1–3 sätestatud alustel.

Näiteks ostab tarbija B müüjalt A paari kingi. Kui B on kingapaari kätte saanud, siis selgub, et kingad on puudustega ning ei vasta lepingutingimustele. Tarbija B nõuab asja asendamist VÕS § 222 lg 1 alusel. Müüja A soovib asja parandada VÕS § 107 alusel.

Kui asja parandamine või muul viisil heastamine kõrvaldaks rikkumise tagajärjed täielikult, ei põhjustaks võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi, saaks asuda seisukohale, et võlausaldaja ei saa heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Seega ei saaks võlausaldaja tehingust taganeda VÕS § 223 lg 1 alusel, vaid peaks heastamist taluma. Selline lahendus põhjustab küll vastuolu VÕS § 222 ja VÕS § 107 vahel, võimaldades võlausaldajal nõuda asendamist, kuid samal ajal ka võlgnikul heastada oma rikkumist muul viisil kui asendamisega. Ilmselt praktikas kirjeldatud probleemi väga esineda ei tohiks. Nimelt VÕS § 222 lg 1 kohaselt asja asendamise ja parandamise nõude õiguse vahel otsustamisel tuleb arvestada kõikide asjaoludega, muu hulgas asja väärtusega,

lepingutingimustele mittevastavuse olulisusega jne. Olukorras, kus ostjal on õigus nõuda asja asendamist VÕS § 222 lg 1 mõttes, peaksid asja parandamisega kaasnema teatud negatiivsed mõjutused ostjale, mis õigustaksid parandamisest keeldumist VÕS § 107 lg 2 alusel.¹⁰⁸ Näiteks ei pruugi asja parandamine kõrvaldada rikkumise tagajärgi täielikult, kuna asjal on ulatuslikke puudusi. Sellisel juhul on heastamine asja parandamisega ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes. Samuti peaks vastuolu vältima see, et ostjal ei tohiks olla üldjuhul õigust nõuda asja asendamist VÕS § 222 lg 1 alusel, kui müüjal on võimalik asja parandada.

3.4. Rikkumise kõrvaldamata jätmine mõistliku aja jooksul pärast lepingutingimustele mittevastavusest teatamist

VÕS § 223 lg 1 ja VÕS § 647 lg 1 viimase alternatiivi kohaselt on lepingu rikkumine oluline siis, kui võlgnik ei paranda või asenda rikkumist mõistliku aja jooksul pärast talle lepingutingimustele mittevastavusest teatamist. Sätte sõnastuse kohaselt peaks säte rakenduma siis, kui võlausaldaja ei ole võlgnikult nõudnud täitmist, vaid kui võlausaldaja on võlgnikku rikkumisest teavitanud. Kui pärast teavitamist võlgnik mõistliku aja jooksul rikkumist ei kõrvalda, on rikkumine oluline ning võlausaldajal tekib õigus tehingust taganeda. Võlgniku pakkumist oma rikkumine kõrvaldada mõistliku aja sees tuleks käsitleda heastamispakkumisena VÕS § 107 lg 2 mõttes. Õiguskirjanduses ning Riigikohtu praktikas on samuti asutud seisukohale, et pärast rikkumisest teavitamist VÕS § 223 lg 1 alusel, tuleb müüjal oma rikkumine heastada VÕS § 107 alusel ja kui ta seda ei tee mõistliku aja jooksul, on võlgniku rikkumine oluline.¹⁰⁹ Sarnaselt on käsitletud VÕS § 223 lg 1 viimase alternatiivi ja heastamise vahekorda ringkonnakohtute praktikas. Tallinna Ringkonnakohtu 21.04.2017 otsuse nr 2-16-15405/9 p-s 5 leidis kolleegium, et kui ostja on saanud pesumasina, millel esinevad puudused ning ostja on teavitanud müüjat nendest puudustest, tekib müüjal õigus

¹⁰⁸ CISG-is peaks ostja nõue asja asendada prevaleerima müüja õiguse ees heastada rikkumine parandamisega või muul viisil heastamisega: Schneider 1989, p 82. VÕS-i alusel peaks õigustuse parandamisest keeldumiseks tuvastama VÕS § 107 lg 1 p-dest 1-3.

¹⁰⁹ K. Sein. Millal saab ostja müügieseme puuduste tõttu lepingust taganeda? Kommentaar Riigikohtu otsustele tsiviilasjades 3-2-1-11-01, 3-2-1-80-10, 3-2-1-147-11. – Juridica IX/2012, lk 719; RKTko 3-2-1-11-10, p 11.

oma rikkumine heastada VÕS § 107 alusel.¹¹⁰ Tartu Ringkonnakohus 12.12.2014 otsuse nr 2-12-2515/62 p-s 10.2 selgitas, et lepingutingimustele mittevastavusest teavitamisest hakkab kulgema VÕS § 223 lg-s 1 sätestatud mõistlik aeg, mille jooksul on müüjal võimalus oma kohustuse rikkumine heastada.¹¹¹ Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2015 otsuse nr 2-14-54160/35 p-s 18 selgitas kolleegium, et kui ostja on müüjat teavitanud puudusest ning müüja ei ole rikkumist heastanud VÕS § 107 alusel, siis on müüja rikkumine oluline ning ostja võib tehingust taganeda VÕS § 223 lg 1 alusel täiendavat tähtaega andmata.¹¹²

Kui võlgnik teeb heastamispakkumise mõistliku aja sees, siis heastamisest keeldumise õiguse olemasolu sõltub konkreetsest heastamispakkumise sisust. Näiteks, kui müüja pakub heastamist viisil, mis ei kõrvalda rikkumise tagajärgi täielikult, on ostjal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Kui heastamine on mõistlik, ei põhjusta põhjendamatuid ebamugavusi ja kulusi ning ei anna ostjale muud õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, siis puudub võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel.

Samal ajal võib võlgnik mõistliku aja sees teha võlausaldajale pakkumise, mida ei saa käsitleda heastamispakkumisena VÕS § 107 lg 2 mõttes. Kui pakkumist ei saa käsitleda heastamispakkumisena, siis mõistliku aja kulgemine ei peatu ning selle möödumisel on rikkumine oluline VÕS § 223 lg 1 ja VÕS § 647 lg 1 mõttes. VÕS § 107 lg 2 näeb ette, et heastamispakkumine peab sisaldama heastamise viisi ja aega. VÕS-i kommentaaride kohaselt peab heastamispakkumine sisaldama heastamise kohta piisavalt täpset infot, et võlausaldaja saaks otsustada, kas tal esineb õigus heastamisest keelduda või mitte.¹¹³ Kohtupraktikas on leitud, et müüja suhtlemist ostjaga puuduse kindlakstegemise ja selle tekkimise põhjuse väljaselgitamise teemal, pakkumata ostjale konkreetset asja parandamist, ei saa käsitleda heastamispakkumisena.¹¹⁴ Samuti pole kohtupraktika kohaselt heastamispakkumisega tegemist siis, kui pakkumine ei ole suunatud rikkumise heastamisele ehk rikkumise tagajärgede kõrvaldamisele. Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2015 tsiviilasjas

¹¹⁰ TlnRnKo nr 2-16-15405/9, p 5.

¹¹¹ TrtRnKo nr 2-12-2515/62, p 10.2.

¹¹² TlnRnKo nr 2-14-54160/35, p 18. Samas asjas ka PMKo nr 2-14-54160/27. Ka teistes kohtuasjades on esimese astme kohtute praktika sarnane, vt näiteks: TrtMKo nr 2-13-35947/19, TrtMKo nr 2-12-39978/18, VMKo nr 2-12-49504/47.

¹¹³ Varul jt 2016, lk 505.

¹¹⁴ TrtRnKo 2-11-3209/35, p 10.

tehtud otsuse nr 2-14-54160/35 asjaolude kohaselt sõlmisid müüja ja ostja sõiduauto ostu-müügilepingu ning pärast lepingu sõlmimist avastas ostja, et auto tegelik läbisõit on lepingus kokkulepitust suurem.¹¹⁵ Ostja teavitas müüjat rikkumisest ning müüja tegi ostjale seepeale kompromissettepaneku, mille kohaselt lubas sõiduauto tagasi võtta ning ostuhinna ostjale tagasi anda, kui müüja tasub ostjale sõiduki kasutamise aja eest tasu.¹¹⁶ Kohus ei lugenud sellist kompromissettepanekut heastamispakkumiseks, kuna selline kompromiss ei ole võrreldav sõiduki asendamisega või mõnel muul viisil heastamisega VÕS § 107 mõttes.¹¹⁷ Järelikult heastamispakkumise korral, tuleb analüüsida, kas pakkumine on konkreetne ning suunatud rikkumise heastamisele ehk tagajärgede kõrvaldamisele. Kui see nii ei ole, on VÕS § 223 lg 1 ja VÕS § 647 lg 1 viimase alternatiivi kohaselt mõistliku aja möödudes rikkumine oluline ning võlausaldaja võib tehingust taganeda.

Kui võlgnik teeb heastamispakkumise pärast mõistliku aja möödumist VÕS § 223 lg 1 või VÕS § 647 lg 1 mõttes, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 alusel. Näiteks müüb A ostjale B 1. mail müügikäru. B soovib müügikäru hakata kasutama juulikuus, et tänavatel jäätist müüa. Samal päeval, kui B saab käru kätte, selgub, et käru ei liigu. Viga on võrdlemisi kiiresti kõrvaldatav – kahe kuni kolme päevaga – ning müüjal takistusi parandamiseks ei esine. Müüja aga viivitab oma rikkumise kõrvaldamisega kuu aega (1. juunini). Sellisel juhul saaks asuda seisukohale, et müüja ei parandanud asja mõistliku aja jooksul pärast talle lepingutingimustele mittevastavusest teavitamist. Pärast mõistliku aja möödumist, kuid enne B poolset tehingust taganemist, esitab A heastamispakkumise, milles soovib oma rikkumist heastada nädala ajaga.

Kirjeldatud kaasuse asjaolude juures peaks võlausaldajal olema õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Nimelt peaks heastamine olema ebamõistlik, kui võlgnik ei asu oma rikkumist heastama mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta mittekohasest täitmisest teada sai. VÕS § 223 lg 1 või VÕS § 647 lg 1 alusel hakkab mõistlik aeg parandamiseks või asendamiseks kulgema hetkest, mil võlausaldaja teavitab võlgnikku. VÕS-i kommentaarides on mõistliku aja kulgemise hakkamise sidumist rikkumisest teavitamisega peetud veaks,¹¹⁸ kuid kohtupraktika on kinnitanud, et rikkumisest teavitamisest hakkab kulgema mõistlik aeg parandamiseks või

¹¹⁵ *Id.*, p-d 1-3.

¹¹⁶ *Id.*, p 3.

¹¹⁷ *Id.*, p 18.

¹¹⁸ Varul jt 2007, lk 64.

asendamiseks.¹¹⁹ VÕS § 107 ei sätesta selgelt, millal peab võlgnik pärast rikkumisest teadasaamist rikkumist heastama. VÕS § 107 lg 2 alusel peab võlgnik oma rikkumise heastama mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta on võlausaldajat heastamise kavatsusest teavitanud ning viimane pole mõistliku aja jooksul heastamisest keeldunud. VÕS-i kommentaaride kohaselt hakkab VÕS § 107 lg-s 2 mainitud mõistlik aeg heastamiseks kulgema heastamiskavatusel ehk -pakkumise tegemisest võlausaldajale.¹²⁰ Kui võlgnik aga ei tee heastamispakkumist või saab lugeda, et ta pole seda teinud, siis VÕS § 107 lg 2 ei anna juhist, mis hetkest hakkab kulgema mõistlik aeg heastamiseks. Ilmselt tuleks asuda seisukohale, et võlgnik peaks heastamisele asuma, sh heastamispakkumise tegema, mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta sai rikkumisest teada. Mõistlik aeg heastamisele asumiseks saab mööda siis, kui VÕS § 223 lg-s 1 või VÕS § 647 lg-s 1 sätestatud mõistlik aeg parandamiseks või asendamiseks on möödas. Viidatud sätetes peaks mõistlik aeg hõlmama endas piisavat aega heastamispakkumise tegemiseks, mõistlikku aega võlausaldajale heastamispakkumisest keeldumiseks ning mõistlikku aega heastamiseks, ehk rikkumise kõrvaldamiseks parandamise, asendamise või muul viisil heastamisega. Olukorras, kus viidatud sätete alusel on mõistlik aeg möödas, on mõistlik aeg möödas ka heastamiseks. Kui võlgnik pakub heastamist mõistliku aja möödudes, võib võlausaldaja heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele.

3.5. Tarbijale põhjendamatute ebamugavuste tekitamine

VÕS § 223 lg 2 ja VÕS § 647 lg 2 kohaselt loetakse tarbijalemüügi puhul võlgniku oluliseks lepingurikkumiseks parandamise või asendamisega võlausaldajale põhjendamatute ebamugavuste tekitamist. VÕS-i kommentaaride kohaselt tekitatakse tarbijale põhjendamatuid ebamugavusi siis, kui parandatava või asendatava asja kasutamise võimalus on pikema aja jooksul takistatud ning sarnase asja kasutamise võimalused on piiratud või

¹¹⁹ RKTKo nr 3-2-1-11-10, p 11; TrtRnKo nr 2-12-2515, p 10.2. Sarnaselt on leitud ka õiguskirjanduses: P. Kalamees. Müügilepingust taganemise õigus asja lepingutingimustele mittevastavuse korral: kommentaar Riigikohtu otsusele tsiviilasjas nr 3-2-1-11-10. – Juridica X/2010, lk 798.

¹²⁰ Varul jt 2016, lk 506.

seotud varaliste kulutustega, mida võlgnik ei soovi kompenseerida.¹²¹ Tallinna Ringkonnakohus 16.10.2016 otsuse nr 2-15-7537 p-s 13 leidis, et põhjendamatuid ebamugavusi tekitatakse näiteks siis, kui puudusi ei suudeta kahe remondiga mõistliku aja jooksul kõrvaldada.¹²² Tartu Ringkonnakohus 20.04.2009 otsuse nr 2-06-27628 p-des 8-14 selgitas, et põhjendamatuid ebamugavusi tekitatakse tarbijale olukorras, kus asja korduvalt (2x) ja pikaajaliselt remonditakse ning sealjuures tarbijat ebapiisavalt informeeritakse asja seisundist ja remondi kulgemisest.¹²³ Harju Maakohus 23.03.2015 otsuses nr 2-15-557/4 selgitas, et põhjendamatuteks ebamugavusteks ei saa pidada müügieseme viimist hooldus- ja remonditööde tegemiseks müüja esindusse.¹²⁴ Olemasoleva kohtupraktika pinnalt saaks järeldada, et põhjendamatute ebamugavuste tekitamiseks on vajalik, et asja on korduvalt proovitud parandada ning iga kord on parandamine ebaõnnestunud. Samuti tuleks põhjendamatute ebamugavuste tekitamisel hinnata, mis oli parandamise kestvus ja kas tarbijat hoiti kursis parandamise protsessist.

Pole põhjust, miks põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 107 lg 1 p-s 2 peaks sisustama erinevalt kui põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 223 lg-s 2 või VÕS § 647 lg-s 2. Seega kui võlgnik on võlausaldajale põhjustanud põhjendamatuid ebamugavusi viidatud sätete mõttes ning pakub heastamist VÕS § 107 alusel, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes põhjendamatute ebamugavuste põhjustamisele. Näiteks tarbija B ostab müüjalt A telefoni, millel esinevad puudused. A soovib rikkumist heastada ja palub tarbijalt B, et viimane tooks telefoni müügiesindusse. Asja viimine müügiesindusse ei tohiks tingimata põhjustada tarbijale põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 223 lg 2 mõttes. Sellisel juhul puuduks ka tarbijal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel. Heastamisest keeldumise õigus võiks tarbijal olla aga siis, kui müüja korduvalt, näiteks kaks korda, parandab asja ja ebaõnnestub selles.

¹²¹ P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1 – 207). Komm vlj. Tallinn: Juura, 2006, lk 64.

¹²² TlnRnKo nr 2-15-7537, p 13.

¹²³ TrtRnKo nr 2-06-27628 p-des 8-14.

¹²⁴ HMKo nr 2-15-557/4.

3.6. Vahekokkuvõte

Kolmanda peatüki eesmärk oli analüüsida, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel, kui rikkumine on oluline VÕS eriosas sätestatud juhtudel. Peatükis analüüsiti heastamisest keeldumise õigust, kui rikkumine on oluline müügi- või töövõtulepingute rikkumisel. Müügi- ja töövõtulepingute regulatsiooni juures on olulist rikkumist reguleeritud VÕS §-s 223 ja VÕS §-s 647. Olulise rikkumisega on viidatud sätete alusel tegemist siis, kui: 1) parandamine või asendamine ei ole võimalik või; 2) parandamine või asendamine ebaõnnestub; 3) võlgnik õigustamatult keeldub parandamisest või asendamisest; 4) võlgnik ei paranda või asenda rikkumist mõistliku aja jooksul pärast talle lepingutingimustele mittevastavusest teatamist.

Kui parandamine või asendamine ei ole võimalik, ei pruugi rikkumine olla heastatav. Kui parandamine või asendamine ebaõnnestub, on ebaselge, kas võlausaldajal on õigus heastamisest keelduda või mitte. Parandamise või asendamise ebaõnnestumise järgselt uuesti parandama või asendama asuda võib võlausaldajale põhjustada põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 107 lg 1 p 2 mõttes. Samal ajal on kohtupraktika selgitanud, et tarbijalepingute puhul tekitatakse tarbijale põhjendamatuid ebamugavusi siis, kui võlgnik on saanud korduvalt võimaluse oma rikkumist kõrvaldada ning igakord ebaõnnestunud. Seega võiks põhimõtteliselt olla lubatav heastamisele asumine ka siis, kui parandamise või asendamise ebaõnnestub ning võlgnik esitab ebaõnnestumise järgselt võlausaldajale heastamispakkumise.

Olukorras, kus võlgnik õigustamatult keeldub parandamisest või asendamisest, ei pruugi võlgnik soovida oma rikkumist üldse heastada ning heastamisest keeldumise õigust ei ole vaja analüüsida. Kui võlausaldaja teavitab VÕS § 223 lg 1 või VÕS 647 lg 1 mõttes võlgnikku rikkumisest, peab võlgnik rikkumise heastama mõistliku aja jooksul. Kui mõistlik aeg viidatud sätete alusel on möödas, tekib võlausaldajal õigus heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel. Kui tarbijale tekitatakse parandamise või asendamisega põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 223 lg 2 või VÕS § 647 lg 2 mõttes, on tarbijal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel.

Teisest peatükist selgus, et ka müügi- ja töövõtulepingute olulise rikkumise juhtudel on üldreeglina võlausaldajal õigus heastamisest keelduda.

KOKKUVÕTE

Magistritöö põhieesmärgiks oli leida, milles seisneb võlausaldaja õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks, kui võlgnik on oma kohustusi oluliselt rikkunud. VÕS § 107 lg 2 sätestab, et võlausaldaja võib heastamisest keelduda, kui tal on selleks õigustatud huvi. Magistritöö esimese peatüki eesmärgiks oli leida, mida tähendab VÕS § 107 lg-s 2 sätestatud õigustatud huvi. Esimeses peatükis tuli välja selgitada, kas õigustatud huvi mõiste, mis on sätestatud § 107 lg-s 2, esineb ka siis, kui võlgniku heastamisel esinevad VÕS § 107 lg 1 p-des 1–3 sätestatud materiaalses eeldustes puudused. VÕS § 107 lg 1 p-des 1-3 on sätestatud järgnevad heastamise materiaalsed eeldused: 1) heastamine peab olema mõistlik; 2) heastamine ei tohi põhjustada võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi; 3) võlausaldajal ei tohi olla muud õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks. Esimese peatüki analüüsist selgus, et olukorras, kus heastamise viimases materiaalses eelduses VÕS § 107 lg 1 p-s 3 esineb puudus, peab võlausaldaja heastamise takistamiseks sellest keelduma. Nimetatud materiaalses eelduses tekib puudus siis, kui võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks. Võlausaldajal võib õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks esineda muu hulgas siis, kui heastamisega põhjustatakse temale või kolmandatele isikutele (näiteks võlausaldaja klientidele) varalist kahju. Analüüsist selgus ka see, et võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamine on ebamõistlik VÕS § 107 lg 1 p 1 mõttes või põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi § 107 lg 1 p 2 mõttes. Mõlemal juhul peab heastamise takistamiseks heastamisest keelduma. Kui võlausaldaja ei keeldu heastamisest, muutub heastamine lubatavaks VÕS § 107 lg 2 alusel. Võlausaldajal esineb seega VÕS § 107 lg 2 alusel õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks siis, kui heastamine on ebamõistlik, põhjustab võlausaldajale põhjendamatuid ebamugavusi või kulutusi või annab võlausaldajale muu õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks.

Teise peatüki eesmärk oli analüüsida, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg-s 2 sätestatud juhtudel. Esmalt tuli välja selgitada, kas heastamine on teoreetiliselt lubatav, kui rikkumine on oluline. Analüüsist selgus, et heastamine on põhimõtteliselt lubatav, kui kohustust on oluliselt rikutud. Heastamine ei ole lubatav siis, kui rikkumine seisneb täitmisega viivitamises ning selline rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p-de 1 või 2 mõttes. Kui rikkumine aga seisneb mittekohases täitmisel, ei pruugi võlausaldajal olla õigus heastamisest keelduda, sõltumata

sellest, et rikkumine on oluline. Kui oluline rikkumine seisneb mittekohases täitmises, tuleb heastamisest keeldumise õiguse tuvastamiseks hinnata konkreetset heastamispakkumist ning kaasuse asjaolusid.

Kui kohustust rikuti tahtlikult või raske hooletuse tõttu VÕS § 116 lg 2 p 3 mõttes, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p-s 3 sätestatud õigustatud huvi alusel. Võlausaldajal on huvi olla lepingulises suhtes poolega, kelle suhtes võlausaldajal on usaldus, et pool täidab oma kohustusi vastavalt lepingule ning heas usus. Olukorras, kus võlgnik rikub oma kohustusi tahtlikult või raskelt hooletult on võlgnik kahjustanud seda pooltevahelist usaldust. Võlausaldajal peaks olema sellisel juhul õigustatud huvi heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 alusel. Kohustuse rikkumine tahtlikult või raskelt hooletult võib ühtlasi õigustada võlausaldajat keelduma heastamisest VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel, tuginedes põhjendamatutele ebamugavustele. Viidatud sätte alusel võib võlausaldajal olla õigus heastamisest keelduda siis, kui võlausaldajal on põhjendatud eeldus, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka heastamisega VÕS § 107 alusel. Selline põhjendatud eeldus võib võlausaldajal esineda, kui võlgnik soovib heastada rikkumist, mille ta põhjustas tahtlikult või raskest hooletusest.

Võlausaldajal esineb õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks samuti siis, kui osakohustuse rikkumine annab võlausaldajale mõistliku põhjuse eeldada, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi VÕS § 116 lg 2 p 4 mõttes. Muu hulgas võib osakohustuse tahtlik või raskest hooletusest põhjustatud rikkumine anda võlausaldajale põhjendatud eelduse, et võlgnik ei täida oma kohustusi ka edaspidi viidatud sätte mõttes.

Kui rikkumine on oluline tulenevalt VÕS § 116 lg 2 p-s 5 sätestatud täiendava tähtaja möödumisest, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele, kui rikkumine seisneb täitmisega viivitamises. Kui rikkumine seisneb mittekohases täitmises, peaks võlausaldajal esinema õigustatud huvi VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 3 mõttes heastamisest keeldumiseks. Kui heastamist pakutakse täiendava tähtaja kestel, on heastamine tulenevalt kehtivast Riigikohtu praktikas välistatud.

Teisest peatükist nähtus, et üldreeglina on heastamine kas lubamatu või on võlausaldajal sellest võimalik keelduda, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 mõttes. Ainus erand, mille puhul pole koheselt selge, kas võlausaldaja võib heastamisest keelduda, esineb siis, kui oluline rikkumine seisneb mittekohases täitmises VÕS § 116 lg 2 p-de 1 või 2 mõttes.

Kolmanda peatüki eesmärk oli analüüsida, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks VÕS § 107 lg 2 alusel, kui rikkumine on oluline VÕS eriosas sätestatud juhtudel. Peatükis analüüsiti heastamisest keeldumise õigust, kui võlgnik rikkus oluliselt müügi- või töövõtulepingut. Müügi- ja töövõtulepingute puhul on olulist rikkumist reguleeritud VÕS §-s 223 ja VÕS §-s 647. Olulise rikkumisega on viidatud sätete alusel tegemist siis, kui: 1) parandamine või asendamine ei ole võimalik või; 2) parandamine või asendamine ebaõnnestub; 3) võlgnik õigustamatult keeldub parandamisest või asendamisest; 4) võlgnik ei paranda või asenda rikkumist mõistliku aja jooksul pärast talle lepingutingimustele mittevastavusest teatamist. Kolmandas peatükis selgus, et üldreeglina on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda, kui võlgnik on kohustust oluliselt rikkunud VÕS § 223 või VÕS § 647 mõttes. Kui parandamine või asendamine pole võimalik, et pruugi heastamine olla võimalik. Kui parandamine või asendamine ebaõnnestub, võib võlgnikul olla õigus rikkumist heastada, kui parandamine või asendamine pole korduvalt ebaõnnestunud. Kui võlgnik õigustamatult keeldub parandamisest või asendamisest, pole võlgnik ilmselt huvitatud ka heastamisest ning sellisel juhul ei tule analüüsida, milles seisneb võlausaldaja õigus heastamisest keeldumiseks. VÕS § 223 lg 1 ja VÕS § 647 lg 1 viimase alternatiivi kohaselt on rikkumine oluline siis, kui võlausaldaja teavitab võlgnikku rikkumisest ning võlgnik ei paranda või asenda rikkumist mõistliku aja jooksul. Kui võlgnik peaks mõistliku aja möödudes pakkuma võlausaldajale oma rikkumise heastamist, on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 1 alusel, tuginedes heastamise ebamõistlikkusele. Nimelt on heastamine ebamõistlik siis, kui võlgnik ei ole asunud oma rikkumist heastama mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta sai lepingu rikkumisest teada. Kui tarbijale tekitatakse parandamise või asendamisega põhjendamatuid ebamugavusi VÕS § 223 lg 2 või VÕS § 647 lg 2 mõttes, on tarbijal õigus heastamisest keelduda VÕS § 107 lg 2 ja lg 1 p 2 alusel.

Magistritöös selgus, et üldjuhul on olulise rikkumise juhtudel heastamine lubamatu või on võlausaldajal õigus heastamisest keelduda. Selge erand esineb siis, kui rikkumine on oluline VÕS § 116 lg 2 p-de 1 või 2 mõttes ning seisneb mittekohases täitmises. Sellisel juhul ilmselt ei esine võlausaldajal üldreeglina õigust mittekohase täitmise heastamisest keelduda. Enne, kui võlausaldaja viidatud sätete alusel tehingust taganeda võiks, peaks ta aga andma võlgnikule täiendava tähtaja VÕS § 116 lg-st 4 tulenevalt. Võlgnikule rikkumise heastamise võimaldamine VÕS § 107 alusel ei pruugigi vajalik olla selleks, et vältida võlausaldaja kohest taganemist VÕS § 116 lg 2 p-des 1 või 2 alusel. Võlgnik on kohese taganemise eest

kaitstud juba sellega, et võlausaldajal lasub kohustus anda võlgnikule täiendav tähtaeg rikkumise kõrvaldamiseks. Seega võib õigustatult tekkida küsimus, kas heastamine on võlaõigusseaduses võlgniku õiguste kaitsmiseks üldse vajalik instituut, kui täiendava tähtaja instituut juba tagab võlgniku huvide kaitse lepingu säilitamise osas.

THE OBLIGEE'S LEGITIMATE INTEREST IN REFUSING CURE IN CASE OF FUNDAMENTAL BREACH OF CONTRACT.

Summary.

Paragraph 107 of the Law of Obligations Act (hereinafter LOA) regulates the obligor's right to cure. § 107 section two of the LOA regulates the obligee's right to refuse cure. According to the said paragraph, the obligee can refuse cure only when it has a legitimate interest in doing so. It is unclear what the legitimate interest in the referred paragraph is and whether it encompasses preconditions provided for in LOA § 107 section 1. The said preconditions include the following: 1) cure must be reasonable; 2) cure does not cause unreasonable inconvenience or expense to the obligee, and; 3) the obligee has no legitimate interest in refusing cure. The purpose of the thesis was to analyse what would provide the obligee the legitimate interest to refuse cure in case the obligor offers to cure its fundamental non-performance.

In the first section of the present thesis, the meaning of the legitimate interest in LOA § 107(2) was analysed. It was established that the obligee has a legitimate interest in refusing cure in case cure is unreasonable within the meaning of LOA § 107(1)(1). Cure could be unreasonable if timely performance is required and the delay in performance caused by the cure would be unreasonable. Cure could also be unreasonable if it is likely that it will not be successful. Cure would be reasonable if it would restore the non-performance to perfect condition. It was also established in the first section of the present thesis that the obligee has a legitimate interest in refusing cure if cure would cause the obligee unreasonable inconvenience or expense (LOA § 107(1)(2)) and if cure would provide the obligee any other legitimate interest to refuse cure within the meaning of LOA § 107(1)(3). If the obligee does not refuse cure, the obligor may cure the breach even if the preconditions provided for in LOA § 107(1) are not met.

In the second section of the present thesis, the right to refuse cure in case of fundamental breach stipulated in LOA § 116(2) was analysed. LOA § 116(2) provides five grounds for establishing a fundamental breach: 1) non-performance of an obligation substantially deprives the obligee of what it was entitled to expect under the contract, except in cases where the other party did not foresee such consequences of the non-performance and a

reasonable person of the same kind as the other party could not have foreseen such consequences under the same circumstances; 2) pursuant to the contract, strict compliance of an obligation that was not performed was required; 3) non-performance of an obligation was intentional or due to gross negligence; 4) non-performance of an obligation gives the obligee a reasonable reason to believe that the obligee cannot rely on the obligor's future performance; 5) the obligor fails to perform any obligation during an additional period for performance specified in LOA § 114. It was established that if the obligor has breached its obligation fundamentally within the meaning of LOA § 116(2) and offers to cure its fundamental breach, the obligee generally has the right to refuse cure. In case the delay in performance would be such as to constitute a fundamental non-performance within the meaning of LOA § 116(2)(1) and LOA § 116(2)(2), the right to cure is excluded. In case of fundamental non-performance other than delay in performance, the obligee may not have the right to refuse cure. The right to refuse cure would then depend upon the circumstances of the specific case. For instance, A sells B a car. After A has delivered the car to B, the latter discovers numerous hidden defects which render the car unsuitable for traffic. A has breached its obligations fundamentally within the meaning of LOA § 116(2)(1). If A were to offer cure by repair or replacement of the car, B may not have the right to refuse cure. As long as A's cure is reasonable, does not cause B unreasonable inconvenience and expense, does not give B any other legitimate interest to refuse cure, B may not refuse cure.

If the obligor has breached its obligation intentionally or due to gross negligence within the meaning of LOA § 116(2)(3), the obligee should have a legitimate interest in refusing cure. The said breach is of the kind that is likely to harm the trust between the parties fundamentally. The obligee should not have to endure the cure in case the obligee has fundamentally lost its trust towards the obligor. Moreover, the obligee is also likely to have the right to refuse cure based on LOA § 107(1)(2) due to cure causing unreasonable inconvenience or expense to the obligee. If the obligor has breached its duties intentionally or due to gross negligence, the obligee has a reason to believe that the obligor will not cure its breach accordingly, providing the obligee the right to refuse cure under LOA § 107(1)(2).

The obligee should also have a legitimate interest to refuse cure if the non-performance of an obligation gives the obligee a reasonable reason to believe that the obligee cannot rely on the obligor's future performance within the meaning of LOA § 116(2)(4). LOA § 116(2)(4) should generally bring about a fundamental breach of contract in situations in which the obligor has breached a part of the instalment contract providing the obligee a reasonable

reason to believe that the obligee cannot rely on the obligor's future performance. It was established in the present thesis that if the obligor breached a part of the instalment contract intentionally or due to gross negligence, the breach may be fundamental within the meaning of LOA § 116(2)(4). If the obligor would offer cure, the obligee could refuse cure under LOA § 107(1)(3) due to having a legitimate interest in refusing cure. It is the legitimate interest of the obligee to be in a contractual relationship with a party that can be relied on, *i.e.* the obligee must be able to trust the obligor and expect that the obligor will fulfill its contractual duties. However, if the obligee has a reason to believe that the obligor will not perform its contractual obligations as agreed, the obligee should have a legitimate interest in refusing cure. Moreover, LOA § 107(1)(2) may also grant the obligee the right to refuse cure due to cure likely causing the obligee unreasonable inconvenience or expense. Cure is likely to cause unreasonable inconvenience and expense to the obligee if there is a reason to believe that the cure will fail. If the obligor wants to cure a breach that it caused intentionally or due to gross negligence, then there is a reason to believe that the cure will fail.

Additionally, the obligee has the right to refuse cure in case the additional time for performance has expired and the obligor offers cure. According to LOA § 116(2)(5) a breach is fundamental if the obligor fails to perform any obligation during an additional period of time given by the obligee. The said paragraph can be applied to make any breach fundamental with the passing of an additional period of time. Hence, the essence of the breach could be both delay in performance and improper performance. However, the paragraph cannot be applied to make an insignificant breach fundamental. If the obligor has delayed in its performance and the obligee has given the obligor an additional period of time for performance, the obligor must perform within the said time period. If the obligor does not perform but offers cure after the end of the period of time, the obligee has the right to refuse cure based on LOA § 107(1)(1) due to cure being unreasonable. Cure is unreasonable in case the delay in performance is unreasonable. Delay in performance would be unreasonable if the obligor has not performed its obligations within a reasonable additional period of time. If the obligor has performed improperly and does not cure its performance within the additional period of time but offers cure at the end of it, the obligee has a right to refuse cure. Namely, the obligee would have a legitimate interest in refusing cure. Its interest relies in its legal expectation. The function of the additional period of time for performance is, among other things, to provide certainty to the obligee that the breach becomes fundamental and that the obligee has the right to avoid the contract at the end of the time

period. If the obligor would have the right to cure its non-performance after the end of the additional period of time and the obligee could not refuse cure, the legal expectation of the obligee would be harmed. Moreover, it is reasonable to deny the obligor the right to cure. That is so because the obligor has already had the possibility to cure its non-performance within a reasonable additional period of time. It would be unreasonable to let the obligor have an extra period of time under LOA § 107 to cure its non-performance. Thus, the obligee should have a legitimate interest in refusing cure within the meaning of LOA § 107(1)(3) if the obligor offers cure at the end of the additional period of time for performance.

The obligor may also offer cure after the obligee has given the obligor an additional time for performance but before the period of time has come to an unsuccessful end. Hence, the obligor may offer to cure its non-performance during the additional period of time. Cure under LOA § 107 should however not be possible during the additional period of time. That is so because recent practice of the Supreme Court of Estonia has disallowed the right to cure (including the right to offer cure) during the additional time for performance. The Supreme Court relied on LOA § 101(2), according to which, in the case of non-performance, the obligee may resort to any legal remedy separately or resort simultaneously to all legal remedies which arise from law or the contract and can be invoked simultaneously unless otherwise provided by law or the contract. The Supreme Court stated that the additional period of time (LOA § 114) and cure (LOA § 107) cannot be used simultaneously. Hence, if the obligor were to offer cure within the additional period of time given by the obligee, the obligee would not have to refuse cure since cure would already be disallowed.

In the third section of the present thesis, the right to refuse cure in case of fundamental breach of contract stipulated in LOA § 223 and LOA § 647 was analysed. LOA § 223 regulates fundamental breach in case of breach of a sales contract and LOA § 647 regulates fundamental breach in case of breach of a contract of services. The preconditions for establishing a fundamental breach within the meaning of the said paragraphs are the same: 1) repair or replacement is not possible; 2) repair or replacement fails; 3) the obligor refuses to repair or provide replacement; 4) the obligor does not repair or provide replacement within a reasonable time after the obligee has notified the obligor of the lack of conformity. In case repair or replacement is not possible, cure should generally not be possible. That is so because there generally should not be any other method of cure other than repair or replacement.

If repair or replacement fails within the meaning of LOA § 223(1) and LOA § 647(1), cure could be possible and the obligee may not have a legitimate interest in refusing cure unless the obligor has failed to cure the non-performance several times. Under LOA § 223(1) and LOA § 647(1) a breach would be fundamental if the obligor has non-performed and the repair or replacement has failed. Failing once in repair or providing replacement should not necessarily grant the obligee the right to refuse cure. The obligee is likely not to have the right to refuse cure based on LOA § 107(1)(2) due to cure causing unreasonable inconvenience to the obligee if the obligor has failed once.

If the seller refuses to repair or provide replacement within the meaning of LOA § 223(1) and LOA § 647(1), the obligor is likely to be not interested in offering cure. Hence, the right to refuse cure in the said situation does not have to be analysed. If the obligee has notified the obligor of the non-conformity within the meaning of LOA § 223(1) and LOA § 647(1) but the obligor does not repair or provide replacement within a reasonable time, the obligee should have the right to refuse cure after the lapse of the reasonable time. That is so because the obligor must cure its non-performance within a reasonable time according to LOA § 107(2). If the said time period is over, the obligor should not have the right to cure its non-performance.

Finally, according to LOA § 223(2) and LOA § 647(2), in the event of customer sale, any unreasonable inconvenience caused to the obligee by repair or replacement is also deemed to be a fundamental breach of contract by the obligor. If the obligor would then offer cure, the obligee would have the right to refuse cure under LOA § 107(1)(2) due to cure causing unreasonable inconvenience to the obligee.

The thesis established that if a breach of contract is fundamental, the obligor's right to cure is either excluded or the obligee generally has the right to refuse cure. Only if the obligor has breached its obligation fundamentally within the meaning of LOA § 116(2)(1) and LOA § 116(2)(2), the obligee may not have the right to refuse cure, provided that the breach is not a delay in performance.

KASUTATUD LÜHENDID

Art	Artikkel
CISG	1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods
CISG 2016 digestid	UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 2016
DCFR	Draft Common Frame of Reference
HMK	Harju Maakohus
m	määrus
o	otsus
PECL	Principles of European Contract Law
PICC	UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts
PMK	Pärnu Maakohus
RKTK	Riigikohtu tsiviilkolleegium
sh	sealhulgas
st	see tähendab
TlnRnK	Tallinna Ringkonnakohus
TrtRnK	Tartu Ringkonnakohus
TrtMK	Tartu Maakohus
VMK	Viru Maakohus
Vt	Vaata
VÕS	Võlaõigusseadus

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. A. Pavelts. Kahju hüvitamise nõue täitmise asemel ostja õiguste näitel. Dissertationes iuridicae Universitas Tartuensis, 62. Tartu: Tartu Ülikool Kirjastus, 2016.
2. A. Pavelts, K. Sein. The Buyer's Right to Require Reimbursement for Repair Costs of Defective Goods under the CISG, the CESL, and Estonian Law. – *Juridica International* 21/2014.
3. A. Rosett. UNIDROIT Principles and Harmonization of International Commercial Law: Focus on Chapter Seven. – *Uniform Law Review* 2/441, 1997.
4. B. Keller. Early Delivery and Seller's Right to Cure Lack of Conformity: Article 37 and UNIDROIT Principles Comparative. – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2004. – <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keller.html> (20.04.2018).
5. B. Piltz. Internationales Kaufrecht. Das UN-Kaufrecht in praxisorientierter Darstellung: 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2008.
6. C.P.Gillette, S.D.Walt. The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Theory and Practice. New York: Cambridge University Press, 2016.
7. Draft Common Frame of Reference. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group). Edited by C. von Bar, E. Clive, H. Schulte-Nölke. Official Comments. – http://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf (20.04.2018).
8. E. C. Schneider. The Seller's Right to Cure under the Uniform Commercial Code and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. – *Arizona Journal of International & Comparative Law* 69/1989.
9. F. Cafaggi, P. Iamiceli. Contracting in Global Supply Chains and Cooperative Remedies. – *Uniform Law Review* 135/20, 2015.
10. G. Himeno. Right to Cure under the Unidroit Principles Article 7.1.4: A Historical Analysis. – *1 Jus Gentium: Journal of International Legal History* 427/2016.
11. I. Schwenzer (ed.). Schlechtriem & Schwenzer: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG): Fourth Edition. New York: Oxford University Press, 2016.

12. I. Schwenzer (ed.). *Schlechtriem & Schwenzer: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG): Third Edition*. New York: Oxford University Press, 2010.
13. J. Lookofsky. *Understanding the CISG: A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. Third Edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008.
14. J. O. Honnold, H. M. Flechtner. *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention: Fourth Edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer International Law, 2009.
15. J. Honnold. *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention: 3rd Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 1999. – <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/honnold.html> (20.04.2018).
16. J. Yovel. Comparison Between Provisions of the CISG (Seller's Right to Remedy Failure to Perform: Article 48) and the Counterpart Provisions of the PECL (Articles 8:014 and 9:303). – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2005. – <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/yovel48.html> (20.04.18).
17. K. Sein. Millal saab ostja müügieseme puuduste tõttu lepingust taganeda? Kommentaar Riigikohtu otsustele tsiviilasjades 3-2-1-11-01, 3-2-1-80-10, 3-2-1-147-11. – *Juridica* IX/2012.
18. K. Sein. Tarbijate õiguste kaitse Euroopa müügiõiguse eelnõus: kas kõrgem tase Eesti tarbija jaoks?. – *Juridica* I/2013.
19. O. Lando, H. Beale. *Principles of European Contract Law: Parts I and II Prepared by the Commission on European Contract Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.
20. P. Kalamees. *Hinna alandamine õiguskaitsevahendite süsteemis*. *Dissertationes iuridicae Universitatis Tartuensis*, 47. Tartu: Tartu Ülikool Kirjastus, 2013.
21. P. Kalamees. Müügilepingust taganemise õigus asja lepingutingimustele mittevastavuse korral: kommentaar Riigikohtu otsusele tsiviilasjas nr 3-2-1-11-10. – *Juridica* X/2010.
22. P. Schlechtriem. Termination and Adjustment of Contracts (under the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts). – *European Journal of Law Reform* 1999/1, No 2, lk 309.
23. P. Schlechtriem. *Uniform Sales Law – The UN-Convention on Contracts for the International Sales of Goods*. Vienna: Manz, 1986. – <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schlechtriem.html#a56> (20.04.2018).
24. P. Varul jt (koost). *Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1 – 207)*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2016.
25. P. Varul jt (koost). *Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1 – 207)*. Komm vlj. Tallinn: Juura, 2006.
26. P. Varul jt (koost). *Võlaõigusseadus II*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2007.
27. P. Varul jt (koost). *Võlaõigusseadus III*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2009.

28. R. Koch. Commentary on Whether the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts May Be Used to Interpret or Supplement Article 25 CISG. – Pace Law School Institute of International Commercial Law (the CISG Database), 2004. – https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/koch1.html#rk* (20.04.18).
29. S. Kruisinga. The Seller's Right to Cure in the CISG and the Common European Sales Law. – European Review of Private Law 2011/6.
30. S. Vogenauer (ed.). Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC): Second Edition. New York: Oxford University Press, 2015.
31. S. Vogenauer, J. Kleinheisterkamp (eds.). Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC). New York: Oxford University Press, 2009.
32. UNCITRAL. Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. New York: UNCITRAL, 2016. – http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG_Digest_2016.pdf (20.04.2018).
33. UNIDROIT. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Official Comments. Rome: International Institute for the Unification of Private International Law, 2016. – <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016> (20.04.2018).
34. V. Kõve. Lepingu ühepoolse lõpetamisega seonduvad küsimused võlaõigusseaduses. – Juridica IV/2003.
35. Von Staudinger (ed). Julius von Staudinger Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Wiener UN-Kaufrech. Berlin: Sellier – de Gruyter, 2013.

Kasutatud õigusaktid

36. Võlaõigusseadus. – RT I, 31.12.2017, 8.

Kasutatud rahvusvahelised instrumendid

37. Draft Common Frame of Reference. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group). Edited by C. von Bar, E. Clive, H. Schulte-Nölke. – http://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf (20.04.2018).

38. The Commission on European Contract Law. Principles of European Contract Law. – <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> (20.04.2018).
39. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Vienna: UNCITRAL, 1980. – http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html (20.04.2018).
40. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Rome: UNIDROIT 2016. – <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016> (20.04.2018).

Kasutatud kohtupraktika

41. RKTkm nr 2-15-3965
42. RKTko nr 2-15-3965
43. RKTko nr 3-2-1-43-15
44. RKTko nr 3-2-1-128-13
45. RKTko nr 3-2-1-147-11
46. RKTko nr 3-2-1-80-10
47. RKTko nr 3-2-1-11-10
48. RKTko nr 3-2-1-67-09
49. RKTko nr 3-2-1-143-09
50. RKTko nr 3-2-1-79-09
51. RKTko nr 3-2-1-78-09
52. RKTko nr 3-2-1-15-09
53. RKTko nr 3-2-1-69-08
54. RKTko nr 3-2-1-110-08
55. TlnRnKo nr 2-08-59037

- 56. TlnRnKo nr 2-16-15405/9
- 57. TlnRnKo nr 2-14-54160/35
- 58. TlnRnKo nr 2-10-17711/51
- 59. TlnRnko nr 2-15-3965/88
- 60. TlnRnKo nr 2-08-89601
- 61. TrtRnKo nr 2-12-2515/62
- 62. TrtRnKo nr 2-11-3209/35
- 63. TrtRnK nr 2-07-20664/29
- 64. HMKo nr 2-15-557/4
- 65. HMKo nr 2-12-713/17
- 66. HMKo nr 2-08-91944/20
- 67. HMKo nr 2-09-15169/10
- 68. HMKo nr 2-10-17711/34
- 69. HMKo nr 2-07-39604/15
- 70. TrtMKo nr 2-13-35947/19
- 71. TrtMKo nr 2-12-39978/18
- 72. PMKo nr 2-14-54160/27
- 73. VMKo nr 2-12-49504/47
- 74. VMKo nr 2-07-20664/21

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Marcus Niin**

(sünnikuupäev: 05.07.1993)

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Õigustatud huvi heastamisest keeldumiseks lepingu olulise rikkumise juhtudel

mille juhendaja on **prof. Irene Kull**,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-i lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23. aprillil 2018. a.